

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav českých dějin

Bakalářská práce

Jan Müller

Křížová výprava proti husitům roku 1427

Crusade against Hussites in 1427

Praha 2024

Vedoucí práce: Mgr. Jaroslav Svátek, Ph.D

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl poděkovat vedoucímu své bakalářské práce Mgr. Jaroslavovi Svátkovi, Ph.D., za ochotu, cenné rady a trpělivost při vedení mé práce. Dále mé díky patří Mgr. Pavlu Soukupovi, Ph.D., za pomoc při shánění literatury a za to, že mě přivedl k nesmírně zajímavému tématu křížových výprav proti husitům.

Dále děkuji všem svým přátelům a kamarádům, se kterými jsem měl tu možnost svoji práci konzultovat. Jmenovitě bych chtěl poděkovat Martinovi, za cenné rady a korektury vznikajícího textu. V neposlední řadě dlužím nezměrné díky své rodině za podporu a trpělivost s mým historickým nadšením.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 11. srpna 2024

Jméno a příjmení

Abstrakt

Cílem této práce je shrnout výsledky dosavadního bádání o křížové výpravě proti husitům, která proběhla v létě roku 1427. K tomu využívá sekundárních zdrojů domácích i zahraničních autorů, jež srovnává a ukazuje na nich rozdílnost a proměny vnímání nejen této konkrétní křížové výpravy, ale obecně fenoménu křížových výprav proti husitům v kontextu evropského křížáckého hnutí 15. století. Zároveň křížovou výpravu proti husitům z roku 1427 zasazuje mezi ostatní protihusitské kruciáty a vymezuje její specifika. Součástí práce je také rozbor pramenů, na jejichž příkladu je ukázáno, jak rozdílně vnímali probíhající události zástupci jednotlivých soupeřících stran.

Klíčová slova

Husitství – křížové výpravy – 15. století – České země – středověk

Abstract

The aim of this thesis is to summarize the results of the existing research on the crusade against the Hussites, which took place in the summer of 1427. To do so, it uses secondary sources of domestic and foreign authors, which it compares and shows the differences and changes in the perception not only of this particular crusade, but also of the phenomenon of crusades against the Hussites in the context of the European crusading movement of the 15th century. At the same time, it places the crusade against the Hussites of 1427 among other anti-Hussite crusades and defines its specifics. The thesis also includes sources which show how differently the representatives of the opposing sides perceived the ongoing events.

Key words

Hussites – Crusades – 15th century – Czech lands – Middle Ages

Obsah

1.	Úvod	6
2.	Historiografie	7
2.1.	<i>Regionální historiografie</i>	12
2.2.	<i>Historiografie vojenství</i>	14
3.	Prameny	16
3.1.	<i>Narativní prameny:</i>	16
3.2.	<i>Diplomatické prameny:</i>	18
4.	Kontext křížových výprav proti křesťanům	20
5.	Křížová výprava roku 1427	25
5.1.	<i>Situace předcházející výpravě:</i>	25
5.2.	<i>Příprava křížové výpravy:</i>	27
5.3.	<i>Od vpádu do Čech po střet u Tachova:</i>	34
5.4.	<i>Po porážce křížáckých vojsk:</i>	42
6.	Spory o vedení.....	46
7.	Vozová hradba a proměny vojenské taktiky	51
8.	Závěr	53
9.	Seznam použitých pramenů a literatury	55

1. Úvod

Jako téma své bakalářské práce jsem si vybral problematiku křížových výprav proti husitům, a to na příkladu výpravy z roku 1427. Analýza těchto událostí nejen českého, ale i mezinárodního rozměru nám umožňuje podívat se na husity a husitství z „vnějšího“ prostředí a díky tomu události v českých zemích zasadit do evropského kontextu. Mnozí účastníci a organizátoři křížových výprav vnímali husity podle zcela jiného klíče, než husité vnímali sami sebe. Zabývat se pohledem „těch druhých“ na husitství nám tak pomůže nejen pochopit, jak na ně bylo nahlíženo v zahraničních oblastech, ale také jak se husitská identita formovala na základě střetu „my X oni“. Dále křížové výpravy představují zajímavé téma z hlediska organizace. Zajišťování financí, potravin, výzbroje a výstroje tvořilo jednu z klíčových složek potenciálního úspěchu výpravy. Mnou vybraná křížová výprava z roku 1427 je také specifická tím, že se na její bezprostřední organizaci podíleli nejen zástupci říše či měst, ale také osoby z nejvyšších pater evropské politiky, jako byl například anglický kardinál Henry Beaufort. O jeho roli se zmíním zejména ve vztahu k samotnému průběhu křížové výpravy, který ve své práci chronologicky představím na základě pramenů a sekundární literatury. Oproti klasickému řazení umísťuji kapitolu zabývající se historiografií před přehled pramenů, protože díky tomu lze nejprve zasadit problematiku křížových výprav do kontextu historického bádání. Také to dává více prostoru věnovat se jednotlivým pramenům. Ke zvolnému tématu jsem si dále vybral dva tematické okruhy, kterým chci věnovat samostatné podkapitoly.

Jedná se nejprve o otázku velení a hierarchie, a zejména případných sporů. Mým cílem bude ukázat, že křížácké hnutí si nelze představovat jako homogenní skupinu, ale právě naopak. Ve skutečnosti se jedná o mnoho menších zájmových skupin, které se účastní tažení na základě specifických motivací, které se nemusí často shodovat s cíli ostatních spolubojovníků. To přirozeně vede ke konfliktům, zejména již ve výše zmiňované oblasti velení a koordinace.

V následujícím okruhu bych se chtěl zabývat otázkou samostatného průběhu z hlediska vojenské taktiky a jejích možných proměn. Husitský styl válčení je obecně spojován zejména s využíváním vozové hradby a nejrůznějších typů střelných zbraní. Co mohlo být pro křížácké válečníky v prvních letech válek překvapením, je mohlo později naopak inspirovat. Na příkladu křížové výpravy z roku 1427 bych chtěl ukázat, že taktika a technika křížáckých vojsk nestagnovala, ale aktivně reagovala na neúspěchy na bojišti snahou přizpůsobit se a někdy doslova kopírovat postupy, využívané husity.

2. Historiografie

Jako počáteční bod své historiografické reflexe jsem se rozhodl zařadit dílo Františka Palackého, který ve své době vytvořil specifické podání dějin českého národa, s nímž se musí badatelé vyrovnat i v dnešní době.¹ Palacký dokázal zpracovat obrovské množství pramenů, které zůstávají relevantní až dodnes. Samotný Palackého pohled na husitství byl podmíněn dobou vzniku a jeho protestantskou konfesí. Husitství v jeho pojetí představovalo nejen hnutí náboženské, ale především nacionální a demokratické. Pro jeho interpretaci jsou také klíčové nejrůznější konflikty, jako například mezi demokratismem a feudalismem či češtvím a němečtvím.² Chceme-li v jeho rozsáhlé tvorbě hledat problematiku křížových výprav proti husitům, zjistíme, že se jimi podrobně zabýval a přisuzoval jim značný význam. V nejslavnějším Palackého díle *Dějiny národu českého v Čechách a na Moravě* tvoří problematika křížových výprav proti husitům podstatnou část dvanácté knihy. Ta je na základě chronologického řazení výprav také členěna, přičemž křížová výprava z roku 1427 je zde označována jako „čtvrtá výprava křížácká.“³

Pokud se zaměříme na to, z jaké pramenné základny Palacký čerpal, tak zjistíme, že se hlavní souhrn zdrojů do dnešní doby zásadně nezměnil. Reflektuje jak prameny domácí a zahraniční, kdy cituje kupříkladu také z korespondence Martina V. při procesu jmenování Henryho Beauforta kardinálem legátem.⁴ Obecně lze říci, že se Palacký věnuje podrobně zejména organizaci křížové výpravy, kdy cituje ustanovení frankfurtského sněmu ze 4. května 1427 a hodnotí probíhající přípravy jako největší vojenskou akci proti husitům, která do té doby proběhla. V kontextu nacionalismu 19. století musíme chápat například Palackého zmínky o povstání celého „národa Němců“ proti husitům, i když je velice složité hovořit v rozdrobeném prostředí středověké říše o jednotném německém národu.⁵ Lze však přesto říci, že Palackého dílo položilo kvalitní základy pro další výzkum mnoha otázek českých dějin, včetně protihusitských křížových výprav.

---

¹K Palackého životu a pojetí dějin nejnověji ŠTAIF, Jiří. *František Palacký: život, dílo, mýtus*. Praha: Vyšehrad, 2009.

²ČORNEJ, Petr. Vnímání husitství v české moderní a postmoderní společnosti. Online. *Acta Universitatis Carolinae. Historia Universitatis Carolinae Pragensis*. 2013, roč. 53, č. 1, s. 28

³PALACKÝ, František. *Dějiny národu českého*. Sedmnácté souborné vydání, v Ottově nakladatelství první. Praha: Ottovo nakladatelství, 2017. svazek III. s. 586–589

⁴Tamtéž, s. 362 (Palacký označuje legáta jako „Jindřicha z Belfortu“, já se však budu ve své práci přidržovat anglické formy jména „Henry Beaufort“).

⁵Tamtéž, s. 362: „Rozumí se, že stejnou dobu od dvoru římského vše, co jen možné bylo, vynaloženo jest, aby zvláště v Němcích probudil se duch celého národu k povstání ve větší nežli kdy síle a opatrnosti.“

Jedním z prvních badatelů, který se zabýval křížovými výpravami proti husitům jako samostatným tématem, byl Friedrich von Bezold.⁶ Jako německy píšící historik věnoval pozornost zejména problematice reformace v 16. století, mimo oblast jeho zájmu nestálo však ani husitství. Pro téma křížových výprav proti husitům je podstatná zejména jeho práce z roku 1872, zabývající se prvními třemi kruciátami.⁷ V ní postupuje chronologicky a v úvodu věnuje značný prostor kritice pramenů, kdy se částečně vymezuje proti Palackému a jeho oceňování hodnoty děl českých kronikářů pro zkoumání husitského období. Kritizuje také stav odborného zpracování či neúplnost pramenné základny.⁸ Samotné období křížové výpravy proti husitům roku 1427 označuje autor za úvod k poslední fázi husitských válek, zároveň ho nazývá jako nejvíce krvavé.⁹ Bezold přistupuje k popisu výpravy a zejména její organizační části velice pečlivě a podrobně, proto si jeho dílo zachovalo relevantnost i pro pozdější výzkumy. Jako důkaz nám může sloužit fakt, že ho jako jeden ze zdrojů využívají i historici mnohem mladší, jako je například Jan Durdík,¹⁰ František Michálek Bartoš¹¹ nebo František Šmahel.¹² Ze starší literatury si také zaslouží zmínku dílo Georga Juritsche, které se jako první věnuje křížové výpravě z roku 1427 zcela samostatně.¹³

Významným historikem, který se ve svém díle věnoval problematice křížových výprav proti husitům je František M. Bartoš. Křížovou výpravou z roku 1427 se zabývá zejména ve druhém díle své Husitské revoluce, kde jí věnuje celou jednu kapitolu.¹⁴ Ve faktické rovině se Bartoš od Palackého pojetí ve větší míře neodchyluje, vnáší však důraz na některá nová dílčí témata. Jako příklad lze uvést roli Jana Smiřického, pána Roudnice a Mělníka, který společně s Heníkem z Kolštejna měl napomáhat křížáckému vojsku. Jejich hlavním úkolem bylo poučit křížáky, jakým způsobem je možné porazit husitské vojsko, využívající taktiku vozové hradby. Dále slibovali předat informace o husitských plánech a radit Fridrichovi Hohenzollernskému, ať se pokusí na svoji stranu získat více českých pánů a měst.¹⁵ Bartoš se také zabývá do větší

---

⁶ BEVERHAUS, Gisbert, "Bezold, Friedrich von" in: *Neue Deutsche Biographie* 2 (1955), s. 211

⁷ BEZOLD, Friedrich von. *König Sigmund und die Reichskriege gegen die Husiten bis zum Ausgang des dritten Kreuzzugs*. München: Ackermann, 1872.

⁸ Tamtéž, s. 1

⁹ Tamtéž, s. 94

¹⁰ DURDÍK, Jan. *Husitské vojenství*. 2., upr. a dopl. vyd. Praha: Naše vojsko, 1954 s. 16 či 175

¹¹ BARTOŠ, František Michálek. *Husitská revoluce. II., Vláda bratrstev a její pád 1426-1437*. s. 23 či 24

¹² ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let. 2. vyd.*, v Karolinu 1. Praha: Karolinum, 1996 s. 379

¹³ JURITSCH, Georg. *Der dritte Kreuzzug gegen die Husiten (1427): Ein Beitrag zur Geschichte Kaiser Siegmunds und des Königreiches Böhmen*. Prag: F. Tempsky, 1900.

¹⁴ BARTOŠ, František Michálek. *Husitská revoluce. II.* s. 23–45

¹⁵ Tamtéž, s. 25–26

míry problematickou situací s vedením křížové výpravy, která je charakterizována spory mezi Fridrichem Braniborským a arcibiskupem Otou Trevírským.¹⁶

Zásadním moderním dílem české historiografie husitství je bezesporu několikadílná syntéza Františka Šmahela, *Husitská revoluce*. Ta dodnes představuje základní přehledové dílo novodobého bádání o husitství, přičemž o její aktuálnosti svědčí mimo jiné fakt, že je opětovně vydávána i v současné době.¹⁷ Pro účel této práce budu pracovat s druhým vydáním třetího dílu *Husitské revoluce*, protože třetí a čtvrtý díl nebyly dosud v upravené podobě vydány.¹⁸ Obecně velkým přínosem Šmahelova díla je značná podrobnost a zejména zasazení událostí křížové výpravy do širšího kontextu evropské politiky. Zajímavostí je, že i toto moderní zpracování křížové výpravy z roku 1427 se v základě odkazuje na Palackého syntézu, kterou Šmahel chválí a hovoří o „vynikajícím rozhledu“ Palackého.¹⁹ Samotné výpravě se Šmahel věnuje na menším rozsahu stran než jeho předchůdci, ale tvoří podle něj podstatný historický předěl, po němž vstupují husitská vojska do ofenzivy.²⁰ Kromě tohoto syntetického díla je pro historiografii křížových výprav podstatná také Šmahelova studie, zabývající se otázkou evropského kontextu protihusitských kruciát a rolí diplomacie.²¹

Z moderní zahraniční literatury zabývající se problematikou křížových výprav proti husitům je nutno na prvním místě zmínit jméno britského historika Normana Houselyho. Hlavní oblastí jeho zájmu jsou křížové výpravy, zejména v pozdním období mezi 13. a 16. stoletím. Díky tomu věnoval ve svém výzkumu pozornost také křížovým výpravám proti husitům. V syntetických pracích většího rozsahu zasazuje protihusitské kruciáty do kontextu fenoménu vnitřních bojů mezi křesťany, společně s křížovými výpravami proti albigenským či kruciátami proti nepřátelům papežství v prostoru Itálie.²² V jedné z jeho podrobnějších monografií je protihusitským výpravám věnována samostatná kapitola. Podle autora totiž husitské Čechy v evropském prostoru nemají srovnání v množství a rozsahu vojenských aktivit, které byly charakterizovány účastníky jako náboženské. Konkrétně popisuje výjimečnou situaci střetů, kdy se obě strany zaštitovaly podobnými křesťanskými posvátnými symboly, jedni křížem a

---

¹⁶ BARTOŠ, František Michálek. *Husitská revoluce. II* s. 26

¹⁷ Nejnovější vydání prvních dvou dílů: ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. I, Kořeny české reformace*. Třetí, přepracované a doplněné vydání. Praha: Univerzita Karlova, Nakladatelství Karolinum, 2023.

¹⁸ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let*. 2. vyd., v Karolinu 1. Praha: Karolinum, 1996

¹⁹ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let* s. 379 pozn. 367

²⁰ Tých s. 190–205

²¹ ŠMAHEL, František. Česká hereze v evropské politice 1420–1431. In: *Husitské Čechy: struktury, procesy, ideje. Česká historie*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 369–382.

²² HOUSLEY, Norman. *The Later Crusades 1274–1580*. Oxford University Press, 1992. s. 249–259

druzí kalichem.²³ Kromě těchto obecněji zaměřených prací můžeme zmínit několik konkrétních studií, které se zabývají blíže problematikou křížových výprav proti husitům. Jedná se například o vyrovnávání se katolické strany s opakovanými porážkami kruciátů na základě rozboru kronikářského díla Ondřeje z Řezna²⁴ nebo vztahy mezi koncilem a papežem v otázce křížových výprav.²⁵ Mimo samotnou tvorbu se Housley podílel na editování sborníku, týkajícího se křížáckého hnutí v 15. století.²⁶ Částečně v tomto sborníku (ale nejen v něm) lze nalézt příspěvky jiných autorů, kteří se v dnešní době otázkou křížových výprav proti husitům zabývají. Můžeme sledovat několik okruhů zájmu, přitahujících zvláštní pozornost. Jedná se zejména o oblasti kazatelství či otázku vedení spravedlivé války proti jiným křesťanům.²⁷ Určitou známost si v zahraniční literatuře vysloužila osoba kardinála legáta Henryho Beauforta, což můžeme vysvětlit jeho působením nejen v kontextu křížových výprav, ale obecně evropské politiky.²⁸ Kromě těchto jednotlivých studií vyšlo v poslední době ještě několik sborníků, které se tématem křížových výprav zabývají a týkají se taky těch protihusitských.²⁹

Ze soudobé české literatury můžeme k tématu křížových výprav proti husitům uvést dílo Jaroslava Svátka a Pavla Soukupa *Křížové výpravy v pozdním středověku*. Jedná se o soubor studií mnoha autorů, převážně však zahraničních, k problematice pozdních křížových výprav a částečně také těch směřovaných proti husitům.³⁰ Samostatně se pak protihusitskými taženími zabývá zejména Soukup, který se zaměřuje na problematiku kazatelských kampaní, násilí či chronologie.³¹ Jako důkaz, že dílčí výzkum tohoto tématu stále probíhá, uveďme workshop na

---

²³ HOUSLEY, Norman. *Religious Warfare in Europe 1400-1536*. Oxford: Oxford University Press, 2008. s. 33

²⁴HOUSLEY, Norman. "Explaining defeat: Andrew of Regensburg and the Hussite crusades" In: BALARD, Michel a Z. KEDAR, Benjamin (ed.). *Dei gesta per Francos: Études sur les croisades dédiées à Jean Richard*. Routledge, 2016, s. 87–95.

²⁵ HOUSLEY, Norman. Aeneas Silvius Piccolomini, Nicholas of Cusa, and the Crusade: Conciliar, Imperial, and Papal Authority. Online. *Church history*. 2017, roč. 86, č. 3, s. 643–667.

²⁶ HOUSLEY, Norman. *Reconfiguring the fifteenth-century crusade*. London: Palgrave Macmillan, 2017.

²⁷ NOWAKOWSKI, Paweł. Whether a True Christian May Wage War: Hussite Polemics About Just War. In book: *Holy War in Late Medieval and Early Modern East-Central Europe*. : *Akademia Ignatianum*. 2017, s. 173–182.

²⁸ HOLMES, G. A. Cardinal Beaufort and the Crusade against the Hussites.. *The English historical review*. 1973, roč. 88, č. 349, s. 721–750., WHELAN, Mark. Between Papacy and Empire: Cardinal Henry Beaufort, the House of Lancaster, and the Hussite Crusades.. *The English Historical Review*. 2018, roč. 133, č. 560, s. 1–31.

²⁹HÖSLINGER, Anton; HRUZA, Karel; HALTRICH, Martin; PETRÁŠEK, Jiří; TRAXLER, Christina et al. *Gotteskrieger: der Kampf um den rechten Glauben rund um Wien im 15. Jahrhundert*. Klosterneuburg: Stift Klosterneuburg, [2022]. nebo JENSEN, Kurt Villads; JENSEN, Carsten Selch a JENSEN, Janus Moller (ed.). *Fighting for the Faith - The Many Crusades*. Centre for Medieval Studies, Stockholm University, 2018. nebo nejnověji CARR, Mike; RACCAGNI, Gianluca a CHRISISSIS, Nikolaos G. (ed.). *Crusading Against Christians in the Middle Ages*. Cham: Palgrave Macmillan, 2024.

³⁰ SOUKUP, Pavel a SVÁTEK, Jaroslav. *Křížové výpravy v pozdním středověku: kapitoly z dějin náboženských konfliktů*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2010.

³¹SOUKUP, Pavel. Bible a násilí za válek s husity. In: *Křížové výpravy v pozdním středověku: kapitoly z dějin náboženských konfliktů*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2010, s. 78–89, SOUKUP, Pavel. Preaching the Cross against the Hussites, 1420-1431. s. In: BALOUP, Daniel a SÁNCHEZ MARTÍNEZ, Manuel. *Partir en croisade à la fin du moyen âge: financement et logistique*. Toulouse: Presses universitaires du Midi, 2015. či

Masarykově univerzitě v Brně, který se zabýval zejména souvislostmi druhé křížové výpravy proti husitům z roku 1421.³²

Obecně lze tedy k soudobému výzkumu říci, že husitské výpravy jsou nahlíženy jako součást obsáhlejšího fenoménu kruciát proti křesťanům. Pokud se nějaká studie zabývá pouze protihusitskými taženími, tak většinou podrobně rozpracovává jednu konkrétní část problematiky, často v kontextu evropského prostoru. Moderní monografie, shrnující křížové výpravy proti husitům však v naší i světové historiografii schází.

SOUKUP, Pavel. Kolik bylo křížových výprav proti husitům? Papežská autorita a její uplatnění ve válce s herezí. *Český časopis historický*. 2023, roč. 121, č. 4, s. 1015–1045.

³²ELBEL, Petr. 17. listopad 1421 v Brně : Workshop o souvislostech 2. křížové výpravy proti husitům. 2021. dostupné z <https://www.muni.cz/vyzkum/publikace/1817978> (22.7. 2024)

2.1. Regionální historiografie

Odborná regionální literatura je v přehledech historiografie neprávem přehlížena. Tato díla nevycházejí ve velkých nákladech a jsou na okraji zájmu odborné obce, představují však často cenný zdroj informací. Historici v regionech mají důkladnější přehled o místní pramenné základně, která není při pracích většího rozsahu využita odpovídajícím způsobem a jsou schopni zmapovat události do značných podrobností.

Jako významného badatele, který se ve svých dílech zabýval husitskou tematikou, zejména z hlediska západních Čech, je nutno zmínit Vladimíra Bystrického. Profesionálně archivář a ředitel Státního oblastního archivu v Plzni se věnoval také křížové výpravě z roku 1427, a to jako jeden z mála v samostatném díle, jež zpracoval společně s dalším plzeňským archivářem Karlem Waskou.³³ Jedná se rozsahově spíše o menší práci, která je ale z velké části založena na pramenech. Pro kontext je však nutno zmínit, že zmiňované dílo vznikalo v 80. letech minulého století a je ovlivněno komunistickou ideologií, která si problematiku husitství vykládala značně ze svého pohledu. Jako příklad lze uvést některé pasáže, zejména v úvodu, kdy autor pracuje pro dnešní dobu se zastaralým pojmoslovím a nahlíží obecně na husitství jako na „zápas o sociální spravedlnost“.³⁴ Za cíl publikace si autoři stanovují „podrobné shrnutí současného stavu znalostí tohoto úseku našich dějin“, kdy vyjadřují skepsi k možnosti dalšího rozšíření pramenné základy v budoucnosti a chtějí spíše „soustředit vše podstatné, co dnes o křížovém tažení roku 1427 víme a co zůstává rozptýleno v desítkách starších publikací či archívů.“³⁵

Vladimír Bystrický se k tématice křížové výpravy z roku 1427 ještě jednou vrátil, čímž nám poskytl zajímavé srovnání, zda se jeho pohled či pramenná základna za více než třicet let výrazněji změnila. Kapitola, zabývající se tématem výpravy, tvoří část jeho větší monografie zaměřené specificky na západní Čechy v období husitských válek.³⁶ Na první pohled je mezi publikacemi výrazný rozdíl, kdy se v novější nenachází poznámkový aparát a čtenář je odkázán

---

³³ BYSTRICKÝ, Vladimír a WASKA, Karel. *O vyhnání křižáků z Čech roku 1427: (husitské vítězství u Stříbra a Tachova)* Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1982.

³⁴ BYSTRICKÝ, Vladimír a WASKA, Karel. *O vyhnání křižáků z Čech roku 1427* s. 4 „Mezinárodní křížové výpravy měly mečem a ohněm od kořene vymýt husitské kacířství, zaznamenávaly však jen zdrcující neúspěchy, když narážely na netušený stmelенý odpor, jehož úpornost vyplývala i z vědomí zápasu za sociální spravedlnost, za národní svobodu a existenci, za právo hledat pravdu a hájit ji proti každému útlaku.“ nebo s. 51 „Na hranicích dnešního Československa stojí následovníci husitských bojovníků, usilující o život v míru a o budování socialistické vlasti, ale stejně jako jejich předkové odhodlaní a připraveni bránit ji v případě potřeby s veškerou rozhodností.“

³⁵ Tamtéž, s. 5

³⁶ BYSTRICKÝ, Vladimír. *Západní Čechy v husitských válkách*. České Budějovice: Veduta, 2013.

pouze na nečíslovaný seznam literatury v závěru knihy a několik málo poznámek. Místy je proto obtížné zjistit, z jakých konkrétních pramenů pro dané tvrzení autor čerpal, i když jsou částečně uváděny v samotném textu práce. Samotná struktura kapitoly sleduje výkladovou linku starší práce, kdy se autor od svých tvrzení výrazněji neodklání, což můžeme sledovat například u zmínek o úspěšné aplikaci vojenského řádu při předcházení drancování ze strany křižáků³⁷ či konstatování o dobré a sebevědomé náladě v prvních dnech křižáckého vpádu.³⁸ Využívá také stejné citace z pramenů pro dokreslení situace na bojišti, jako například *Historie české Aenea Silvia Piccolominiho ke konci výpravy a závěrečnému útěku křižáckých vojsk*.³⁹

---

³⁷ BYSTRICKÝ, Vladimír. *Západní Čechy v husitských válkách*. s. 210–211, srovnej BYSTRICKÝ, Vladimír a WASKA, Karel. *O vyhnání křižáků z Čech roku 1427* s. 14

³⁸ BYSTRICKÝ, Vladimír. *Západní Čechy v husitských válkách*. s. 214, srovnej BYSTRICKÝ, Vladimír a WASKA, Karel. *O vyhnání křižáků z Čech roku 1427* s. 24

³⁹ BYSTRICKÝ, Vladimír. *Západní Čechy v husitských válkách*. s. 223, srovnej BYSTRICKÝ, Vladimír a WASKA, Karel. *O vyhnání křižáků z Čech roku 1427* s. 40

2.2. Historiografie vojenství

Další částí bádání, které ve větší míře reflektuje otázku křížových výprav proti husitům, jsou publikace zaměřené na husitské válečnictví a vojenské dějiny dané doby. Symbol husitů jako neohrožených a neporažených válečníků, vyhrávajících bitvy za použití specifické taktiky i techniky totiž přitahoval nejen v minulosti, ale udržel si svoji popularitu do určité míry dodnes.⁴⁰ Samotné obrazy vozové hradby, Jana Žižky s palcátem nebo okovaných cepů pro velkou část veřejnosti tvoří hlavní náplň významu pojmu „husité.“ Z tohoto důvodu v dnešní době vychází určité množství nejen odborné, ale zejména také popularizační literatury různé úrovně, která se tímto tématem zabývá. Ze starších publikovaných děl lze zmínit zejména díla Hugo Tomana⁴¹, Hanuše Kuffnera⁴² a Karla Titze⁴³. Z hlediska organizace a přípravy protihusitské kruciáty je pro nás zajímavé zejména dílo Tomanovo. Samotný text je již zastaralý a obsahuje v dnešní době překonaná tvrzení, třeba o jedinečnosti a novátorskému využití taktiky vozové hradby ze strany husitů.⁴⁴ Podstatné však je, že Toman v závěru svého díla edičně zpřístupnil některé vojenské řady, zejména z prostoru říše. Křížové výpravy z roku 1427 se zde týká řád navázaný na frankfurtský říšský sněm předcházející výpravě samotné.⁴⁵

V poválečném období dochází k masové produkci jakékoliv literatury, která se zabývá tématem husitství,⁴⁶ přičemž k problematice válečnictví tohoto období lze zmínit autory jako Jan Durdík⁴⁷ či Otakar Frankenberger.⁴⁸ Nejprve bych chtěl v krátkosti věnovat pozornost Durdíkovu dílu *Husitské válečnictví*, které v poměrně velkém počtu výtisků vyšlo v krátké době dokonce ve dvou vydáních.⁴⁹ Kniha je z ideologické stránky značně poplatná době, ve které byla napsána. Pozorovat to můžeme kupříkladu na obecné charakteristice husitského

⁴⁰ Zobrazení husitů v populární kultuře např. Jan Žižka (2022)

⁴¹ TOMAN, Hugo. *Husitské válečnictví za doby Žižkovy a Prokopovy: příspěvek k dějinám vzdělanosti české v XV. století na základě zkoumání míst i pramenů*. V Praze: nákladem Jubilejního fondu Král. České společnosti nauk, 1898.

⁴² KUFFNER, Hanuš. *Husitské vojny v obrazech: sbírka 59 mapek a plánů k dějinám válek i válečnictví husitského se stručným výkladem zobrazených dějů*. Praha: nákladem vlastním, 1907 s. 36–37

⁴³ TITZ, Karel. *Ohlasy husitského válečnictví v Evropě: (příspěvky romanistovy)*. Praha: Československý vědecký ústav vojenský, 1922

⁴⁴ TOMAN, Hugo. *Husitské válečnictví za doby Žižkovy a Prokopovy* s. 1 „Není ovšem pochybnosti, že národ Český první užil v 15. věku k obraně své nového a u okolních národů neznámého způsobu válčení...“

⁴⁵ TOMAN, Hugo. *Husitské válečnictví za doby Žižkovy a Prokopovy* s. 395–401

⁴⁶ K roli husitského vojenství za komunismu viz RANDÁK, Jan. *V záři rudého kalicha: politika dějin a husitská tradice v Československu 1948-1956*. Praha, Nakladatelství Lidové noviny, 2015. s. 275–300

⁴⁷ DURDÍK, Jan. *Husitské vojenství*. 2., upr. a dopl. vyd. Praha: Naše vojsko, 1954.

⁴⁸ FRANKENBERGER, Otakar, LÍBAL, Dobroslav. *Husitské válečnictví po Lipanech: vývoj husitského válečnictví po skončení husitské revoluce a jeho význam pro válečnictví vůbec*. Vydání I. Praha: Naše vojsko, 1960.

⁴⁹ DURDÍK, Jan. *Husitské vojenství* s. 243 zmíněno 15 000 kusů výtisků každé (první vydání 1953, druhé 1954)

revolučního hnutí, které podle autora „bylo tedy bojem nových teprve rozvíjejících se, ještě však nevyspělých sil uvnitř feudálního řádu, sil namířených proti tomuto společenskému řádu, bojem, který mohutně otřásl jeho dosavadní (zdánlivou) pevností.“⁵⁰ nebo v případě odkazování se na výroky klasických autorit marxismu-leninismu, jako je například Engels.⁵¹ V ostatních kapitolách se však autor zaměřuje na věcné problémy husitského válečnictví, přičemž pro otázku křížové výpravy z roku 1427 jsou podstatné zejména části v kapitole „Síly nepřítele“⁵² a následně samostatný popis bitvy u Tachova.⁵³

Zpracování témat husitského válečnictví je v soudobé historiografii zaměřeno zejména na dílčí problémy či jednotlivé sondy, jako příklad je možno uvést práci Jana Biedermana o otázce vozové hradby a vojenských řádů.⁵⁴ Většina knižní produkce je i po sametové revoluci zaměřena spíše populárně-naučně, přičemž jako jedno z nejnovějších děl lze zmínit práci Martina Pitra a dalších autorů.⁵⁵

---

⁵⁰ DURDÍK, Jan. *Husitské vojenství* s. 13

⁵¹ Tamtéž, poznámky č. 2 či 9 na s. 199

⁵² Tamtéž, s. 14–30

⁵³ Tamtéž, s. 175–180

⁵⁴ BIEDERMAN, Jan. Vozová hradba a vojenský řád. Univerzální vzor či národnostní specifikum ve vztahu k válečnému umění? In: BAŽANT, Vojtěch a VEJRYCHOVÁ, Věra. *Kacíři, barbari, nepřátelé : odlišnost a stereotypy v pozdním středověku*. FILOSOFIA, 2016, s. 247–268.

⁵⁵ PITRO, Martin; VOKÁČ, Petr a MEDEK KOPANINSKÝ, Ivo. *Průvodce husitskými válkami: 1419-1437 : české země ve stínu kalicha*. Praha: Euromedia Group

3. Prameny

Ve své práci jsem se rozhodl využít různorodou pramennou základnu, která je založena zejména na kronikách a prameny úřední povahy. Díky tomuto bude možné nejen rekonstruovat průběh samotné výpravy za pomoci narativních popisů, ale také se zaměřit na různé fáze předcházející samotným bojům, jako je například kazatelská kampaň, logistika, financování či plánování.

3.1. Narativní prameny:

Z narativních pramenů budu využívat zejména *Husitskou kroniku* a *Dialog* augustiniánského kanovníka Ondřeje z Řezna.⁵⁶ Toto dílo je částečně reflektováno i v pracích Bezolda či Bartoše, většinou však pouze okrajově. Větší pozornost a samostatnou studii mu věnuje výše zmiňovaný Housley, který se zaměřuje zejména na otázku vyrovnávání se katolíkům s opakovanými neúspěchy křížových výprav⁵⁷. Mimo reflexi soudobých událostí z pohledu katolického řeholníka je kronikářovo dílo cenné také proto, že Ondřej do textu kroniky přepsal a vložil mnoho důležitých dokumentů. Pro problematiku křížové výpravy z roku 1427 tak máme k dispozici některé klíčové prameny, proložené obecným komentářem autora kroniky k proběhlým událostem. Písemný vklad samotného Ondřeje je značně kratší, přičemž popisuje zejména organizaci výpravy a její neúspěch.⁵⁸ Pro doplnění dalších pohledů ze strany katolíkům jsem se rozhodl využít tři další kroniky. První z nich je *Kronika Bartoška z Drahonice*,⁵⁹ napsaná českým katolickým manem, sloužícím v době husitských válek nejprve na Pražském hradě a následně posádkou na Karlštejně.⁶⁰ Nežli kronikářem byl však spíše vojákem, což lze usuzovat z nevalné literární kvality jeho díla. Na druhou stranu tento zkušený válečník měl výborný vhled do vojenských otázek své doby a jeho dílo je využíváno například jako pramen pro odhady množství bojujících vojsk.⁶¹ Druhou kronikou z katolického pohledu je slavná *Historie česká*

---

⁵⁶ Edice viz REGENSBURG, Andreas von a LEIDINGER, Georg. *Sämtliche Werke*. München: Rieger, 1903., ve své práci budu využívat český překlad ZACHOVÁ, Jana; ČERNÁ, Soňa a SOUKUP, Pavel. *Husitská kronika ; Dialog o českém kacířství*. Praha: Argo, 2020., informace o Ondřejově životě viz předmluva s. 6–11

⁵⁷ HOUSLEY, Norman; a (ed.). "Explaining defeat: Andrew of Regensburg and the Hussite crusades."

⁵⁸ ZACHOVÁ, Jana; ČERNÁ, Soňa a SOUKUP, Pavel. *Husitská kronika ; Dialog o českém kacířství*. s. 219–221

⁵⁹ GEBAUER, Jan; GOLL, Jaroslav; EMLER, Josef. *Prameny dějin českých. Díl V = Fontes rerum Bohemicarum. Tom V*. V Praze: Nákladem Nadání Františka Palackého, 1893. s. 589–628

⁶⁰ Více o Bartošovi viz ČORNEJ, Petr. *Tajemství českých kronik: cesty ke kořenům husitské tradice*. 2., rozš. a přeprac. vyd., v Pasece 1. Praha: Paseka, 2003. s. 50–52

⁶¹ BYSTRICKÝ, Vladimír a WASKA, Karel. *O vyhnání křížáků z Čech roku 1427* s. 31, 33

od Aenea Silvia Piccolominiho, pozdějšího papeže Pia II.⁶² Ta nahlíží na období husitských válek zpětně, kdy autor vytříbenou humanistickou latinou dokumentuje zrod českého kacířství a jeho šíření.⁶³ Ke křížové výpravě roku 1427 v tomto díle existuje zajímavá pasáž, zabývající se jejím průběhem a kladoucí důraz na roli kardinála legáta Henryho Beauforta.⁶⁴ O výpravu se zajímal také polský kronikář Jan Dlugosz, který její průběh zaznamenal ve svých *Annales seu cronicae incliti regni Poloniae*. Zde sice tažení chybně datuje do roku 1428, podrobně se však zmiňuje kupříkladu o střetnutí u Tachova nebo roli kardinála Beauforta.⁶⁵ Specifickým pramenem pojednávajícím o výpravě v roce 1427 je také skladba *Spruch von Beheim* od Hanse Rosenplüta. Ten se bojů u Stríbra a Tachova osobně zúčastnil na straně křížáckých vojsk jako dělostřelec, přičemž svoji zkušenost následně zaznamenal ve zmiňované básni.⁶⁶

Jako určité doplnění těchto pramenů, jež jsou navázány zejména na katolický pohled využiji všeobecně známou *Husitskou kroniku* od Vavřince z Březové a části *Starých letopisů českých*. Tyto prameny poskytují pohled na zkoumané události z kališnické strany a také obecně ukazují, z jaké pozice přistupovali husité k fenoménu křížových výprav. Zejména dílo Vavřince z Březové⁶⁷ představuje jeden z nejcitovanějších pramenů dějin husitství. Kromě kritické edice⁶⁸ vyšla v 70. letech minulého století také veřejnosti přístupnější edice.⁶⁹ *Staré letopisy české* dlouho postrádaly utříděnou kritickou edici a pracovalo se s nekompletním Palackého výběrem, který v roce 1980 upravili a doplnili Jaroslav Porák a Jaroslav Kašpar.⁷⁰ Teprve

---

⁶² MARTÍNKOVÁ, Dana; HADRAVOVÁ, Alena; MATL, Jiří a ŠMAHEL, František. *Historia Bohemica = Historie česká*. Praha: KLP, 1998.

⁶³ ČORNEJ, Petr. *Tajemství českých kronik: cesty ke kořenům husitské tradice*. 2003. s. 54–60

⁶⁴ MARTÍNKOVÁ, Dana; HADRAVOVÁ, Alena; MATL, Jiří a ŠMAHEL, František. *Historia Bohemica = Historie česká*. s. 143–145

⁶⁵ DŁUGOSZ, Jan; PLEZIA, Marianus a BACZKOWSKI, Krzysztof. *Annales seu cronicae incliti regni Poloniae. Liber undecimus. 1413-1430*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2000 s. 231–233, podrobnosti k tažení roku 1427 u Jana Dlugosze viz WHELAN, Mark. Between Papacy and Empire: Cardinal Henry Beaufort, the House of Lancaster, and the Hussite Crusades. *The English historical review*. 2018, roč. 133, č. 560, s. 26–28

⁶⁶ Komentář k básni KRAUS, Arnošt Vilém. *Husitství v literatuře, zejména německé. Část I., Husitství v literatuře prvních dvou století svých*. V Praze: Nákladem České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1917. s. 62–63

⁶⁷ Více k Vavřincovi viz KUTNAR, František a MAREK, Jaroslav. *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví: od počátků národní kultury až do sklonku třicátých let 20. století*. 2. přeprac a dopl. vyd. Česká historie. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. s. 45–47

⁶⁸ GEBAUER, Jan; GOLL, Jaroslav; EMLER, Josef. *Prameny dějin českých. Díl V = Fontes rerum Bohemiarum. Tom V*. V Praze: Nákladem Nadání Františka Palackého, 1893. s. 327–534

⁶⁹ HEŘMANSKÝ, František; BLÁHOVÁ, Marie a ČAPEK, Jan Blahoslav. *Husitská kronika ; Píseň o vítězství u Domažlic*. Vydání II., opravené (ve Svobodě I.). Praha: Svoboda, 1979.

⁷⁰ PORÁK, Jaroslav a KAŠPAR, Jaroslav. *Ze starých letopisů českých*. Praha: Svoboda, 1980.

v nedávné době začala vycházet nově zpracovaná kritická edice, jež si klade za cíl postupně představit kompletní souhrn textů, tvořící skupinu tzv. letopisů.⁷¹

Zajímavým zahraničním pohledem by mohly být také zápisky burgundského rytíře Jeana de Wavrina. Tento šlechtic původně z Flander se zúčastnil křížového tažení do Čech a ve své později sepsané kronice nám o něm zanechal osobní svědectví.⁷² Problematické je však určit, k jaké křížové výpravě se Wavrin konkrétně připojil. Podle tvrzení některých autorů se podílel na kruciátě z roku 1427, což by jeho dílo činilo pro moji práci velmi podstatným zdrojem. Toto tvrzení zastává kupříkladu badatel Mark Wehlan a dokládá to zmínkami o postavě kardinála legáta Henryho Beauforta ve Wavrinově kronice.⁷³ V opozici vůči tomuto pohledu stojí například francouzský badatel Olivier Marin, který se kloní spíše k účasti Wavrina na křížové výpravě roku 1421.⁷⁴ Na základě těchto nejasností nelze pracovat s Wavrinovým dílem jako přímým svědectvím z roku 1427, může nám však poskytnout zajímavé informace o obecném průběhu křížových výprav proti husitům z pohledu rytíře, přicházejícího do středoevropského prostředí ze západní Evropy.⁷⁵

3.2. Diplomatické prameny:

Mimo prameny narativního typu budu také vycházet z různých administrativních záznamů. V tomto směru jsou podstatná zejména dochovaná akta z říšských sněmů. V nich můžeme nalézt údaje, pojící se s logistikou, problematikou financování křížových výprav nebo účasti jednotlivých říšských kurfiřtů a šlechticů. Pro tažení z roku 1427 jsou nejdůležitější záznamy z období mezi lety 1426 až 1428. Pokud totiž chceme obrovskou politickou a vojenskou akci pojmut jako celek, musíme se zaměřit také na období, které jí předcházelo, i to, jež jí poté bezprostředně následovalo. Akta říšských sněmů jsou edičně zpřístupňována již

---

⁷¹ KLOSOVÁ, Markéta; ČERNÁ, Alena M. a ČORNEJ, Petr. *Staré letopisy české: (texty nejstarší vrstvy)*. Praha: Filosofia, 2003. + ještě 2. svazek zpřístupňující tzv. východočeskou větev SLČ (Praha 2018)

⁷² *Recueil des croniques et anciennes istories de la Grant Bretagne a present nomme Engleterre*. TannerRitchie Publishing in collaboration with the Library and Information Services of the University of St Andrews, 2010.

⁷³ WHELAN, Mark. Between Papacy and Empire: Cardinal Henry Beaufort, the House of Lancaster, and the Hussite Crusades. Online. *The English historical review*. 2018, roč. 133, č. 560, s. 11

⁷⁴ MARIN, Olivier. Histoires pragoises. Les chroniqueurs français devant la révolution hussite. *Francia. Forschungen zur westeuropäischen Geschichte*. 2007, roč. 34, č. 1, s. 39 - 63.

⁷⁵ SVÁTEK, Jaroslav. *Jean de Wavrin, Jean de Stavelot et d'Autres "Bourguignons" à la deuxième croisade contre l'hérésie des "Praguois" en 1421*. Neuchâtel: Centre européen d'études bourguignonnes, 2020.

od 19. století díky práci Dietricha Kerlera.⁷⁶ Ke srovnání je možné využít také kroniky jednotlivých měst, které se na tažení podílely či v nichž se konaly říšské sněmy. Příklad takové práce s využitím městské kroniky je studie Miloslava Polívky ohledně finanční stránky účasti města Řezna na protihusitských kruciátách, včetně té z roku 1427.⁷⁷ Podstatná je také kronika města Norimberk, které hrálo v organizaci křížové výpravy podstatnou roli, zejména jako shromaždiště nebo centrum komunikace.⁷⁸

Kromě edic pramenů, které se zaměřují na konkrétního kronikáře či město a čerpají z jednoho zdroje, je nutno uvést také výběrové edice, jež se skládají z více různých pramenů, sdružených v jedné publikaci z důvodu jejich tematické blízkosti. Nejprve je nutno zmínit dvě edice dokumentů, týkajících se protihusitských křížových výprav, které vydal František Palacký v roce 1873.⁷⁹ Ty dohromady pokrývají období mezi lety 1419 až 1436, přičemž představují výběr pramenů nejrůznější povahy, jako například dopisy, manifesty či správní dokumenty. Pro mnoho vybraných pramenů tvoří tato edice do dnešní doby nejpřístupnější způsob pro práci s nimi, takže stále hraje podstatnou roli v bádání. Dalším zajímavým počinem moderního bádání je souhrn pramenů ke křížovým výpravám proti husitům od anglického historika zaměřujícího se na dějiny husitství Thomase Fudge.⁸⁰

---

⁷⁶KERLER, Dietrich. *Deutsche Reichstagsakten unter Kaiser Sigmund 2. Abteilung, 1421-1426*. Gotha: F.A. Perthes, 1883. a KERLER, Dietrich. *Deutsche Reichstagsakten unter Kaiser Sigmund. 3. Abteilung, 1427 - 1431*. Gotha: F.A. Perthes, 1887

⁷⁷POLÍVKA, Miloslav. Přípravy vojenských kontingentů města Řezna na tažení do Čech proti husitům. *Mediaevalia Historica Bohemica*. 1993, roč. 3, s. 253–266.

⁷⁸*Die Chronikem der Deutschen Städte dom 14. Bis in's 16. Jahrhundert. I., Die Chroniken der Fränkischen Städte*. Nürnberg: S. Hirzel, 1862.

⁷⁹PALACKÝ, František. *Urkundliche Beiträge zur Geschichte des Hussitenkrieges vom Jahre 1419 an. I Band, Von den Jahren 1419-1428*. Prag: Friedrich Tempsky, 1873. a PALACKÝ, František. *Urkundliche Beiträge zur Geschichte des Hussitenkrieges in den Jahren 1419-1436. Band 2, Von den Jahren 1429-1436*. 1873.

⁸⁰FUDGE, Thomas A. *The crusade against heretics in Bohemia, 1418-1437: sources and documents for the Hussite crusades*. Routledge, 2016.

4. Kontext křížových výprav proti křesťanům

Křížové výpravy jsou jedním z nejvíce populárních témat výzkumu středověkých dějin. Snad tomu je z důvodu určité romantiky navázané na dobrodružné poutě do neznáma, podstatné však je, že pokrýt všechnu literaturu k tomuto tématu je v dnešní době téměř nemožné.⁸¹ Většina publikací se ale zaměřuje na období mezi 11. a 13. stoletím, které může být právem považováno za dobu největší popularity křížových výprav ve středověku.⁸² Jedná se tedy zejména o výpravy směřující do Svaté země, s cílem osvobodit Jeruzalém z područí nevěřících. Na okraji bádání však dlouhou dobu stály křížové výpravy, které se odehrávaly v pozdějším období tzv. „pozdního středověku“, tj. 14.–15. století. Cílem většiny z nich totiž nebyla vzdálená Svatá země, ale spíše prostor střední a východní Evropy.⁸³ Protivníkem se křížákům tím pádem stala nejenom neustále se rozšiřující Osmanská říše, ale zejména také další křesťané. Mohlo se jednat o skupiny, považované současníky za „kacíře“ nebo naopak katolíky, kteří tvořili bezprostřední nebezpečí pro jednotu a bezpečí církve.⁸⁴

Ač se zdá význam slovního spojení „křížová výprava“ zřejmý, nepadá na něm v soudobém výzkumu shoda. Můžeme tím pádem sledovat dvě hlavní skupiny názorů, z nichž každá vytvořila svoji vlastní definici křížových výprav.⁸⁵ První pojetí je obecně označováno za „tradicionalistické“ a je striktně vymezeno tím, že za účel tažení považuje pouze osvobození Jeruzaléma z rukou nevěřících. Tato úzká definice však nemohla zahrnout také ostatní projekty křížových výprav, směřující jak proti vnitřním nepřátelům křesťanstva, tak proti nepřátelům, dorážejícím na okraje Evropy. Z toho důvodu je podstatný koncept „pluralistický“. Ten rozšiřuje možnosti výzkumu křížových výprav tím, že je definuje obecně jako válku za víru, iniciovanou papežem. Dalšími znaky jsou nejrůznější duchovní pobídky směrem k potenciálním účastníkům, jako například odpustky nebo všeobecně známé znamení kříže.⁸⁶

---

⁸¹ K historiografii křížových výprav viz TYERMAN, Christopher. *The Invention of the Crusades*. New York, Palgrave Macmillan, 1998. s. 99–126, HOUSLEY, Norman. *Contesting the Crusades*, Malden – Oxford – Carolin, 2006.

⁸² Např. MAYER, Hans Eberhard. *Dějiny křížových výprav*. Praha: Argo, 2013, BRIDGE, Antony. *Křížové výpravy*. Vydání v LEDA spol. s.r.o. třetí. Voznice: Leda, 2019., RILEY-SMITH, Jonathan Simon Christopher. *The Oxford history of the Crusades*. Oxford: Oxford University, 2002

⁸³ JEFFERSON, John. *Crusade and Frontier*. Akademia Ignatianum, WAM., 2017. s. 34–50

⁸⁴ HOUSLEY, Norman. *The Later Crusades 1274-1580*. Oxford University Press, 1992. s. 234

⁸⁵ Kromě těchto dvou definic existuje ještě přístup „popularistický“ a „generalistický“ viz SOUKUP, Pavel. Kolik bylo křížových výprav proti husitům? Papežská autorita a její uplatnění ve válce s herezí. *Český časopis historický* 2023, roč. 121, č. 4, s. 1014 pozn. 5

⁸⁶ *Křížové výpravy v pozdním středověku: kapitoly z dějin náboženských konfliktů*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2010, s. 7, SOUKUP, Pavel. Kolik bylo křížových výprav proti husitům? Papežská autorita a její uplatnění ve válce s herezí. *Český časopis historický*. 2023, roč. 121, č. 4, s. 1016

K „pluralistické“ definici se také odkazuje tato práce, zabývající se právě kruciátou, nesoucí všechny výše zmíněné znaky, ale směřující do českých zemí.

Přestože prvotním cílem křížáků byl boj s vnějšími nepřáteli katolického světa, netrvalo dlouho a fenomén křížových výprav se začal promítat také do vnitřních sporů v křesťanské Evropě. V první polovině 12. století tak můžeme sledovat, jak i běžné střety, zdánlivě bez náboženského přesahu, mohou být jejich účastníky přirovnávány ke křížovým výpravám. Jednalo se však pouze o rétorické označení, bez základu v papežské záštitě či jiné formy organizace. To částečně přichází v roce 1135, kdy koncil v Pise rozhoduje o udělení plnohodnotných odpustků pro ty, kteří se budou účastnit bojů proti sicilskému králi a falešnému papeži. Podobný postup můžeme sledovat také roku 1139, kdy skupiny lupičů ohrožují jižní Francii. Za první křížovou výpravu proti křesťanskému vládci se pak obecně označuje tažení vyhlášené papežem Inocencem III. roku 1199 proti Markvartovi z Annweileru.⁸⁷ Jak je vidno, jednalo se většinou o využití mobilizačního potenciálu křížových výprav k získání prostředků k řešení světských sporů. Pro další rozvoj křížového hnutí je klíčový rok 1208, kdy byla stejným papežem vyhlášena výprava proti vnitřním nepřítelům církve, hnutí katarů.⁸⁸

Zde je důležité si uvědomit, že koncept křížové výpravy a problémů s ní spojených procházely rychlým vývojem a na počátku 13. století se již jednalo o záležitost, podpořenou byrokratickým systémem papežské kurie, založeném na specifických dokumentech. Pro tuto proměnu je klíčové období působení výše zmíněného papeže Inocence III. Ten sice nestál u počátků křížáckého hnutí, můžeme však hovořit o tom, že spíše rozvinul a podpořil existující trendy. Jím vydaná bula *Quia Maior* (1213) a následný dekret čtvrtého lateránského koncilu *Ad Liberandum* (1215) tvořily základ pro organizování křížových výprav v následujících obdobích. Navazující křížácké dekrety lyonského koncilu v letech 1245 a 1247 byly do určité míry pouze parafrázemi předcházejících dokumentů.⁸⁹ V následujícím období se projevovaly čím dál tím větší snahy o využití křížáckých kampaní ve střetech mezi křesťany samotnými. Kupříkladu pokus Francouzů o označení Vlámů jako cíle pro křížovou výpravu v roce 1318 zmařil až zásah papeže Jana XXII. Někdy se tato snaha vydařila, když roku 1348 římský papež Urban VI. vydal křížáckou bulu na podporu útoku biskupa Despenera z Norwiche na Flandry. Už ve své době to však bylo nahlíženo jako problematický krok a kritizováno.⁹⁰

---

⁸⁷ HOUSLEY, Norman. *The Later Crusades 1274-1580*. Oxford University Press, 1992. s. 235

⁸⁸ Tamtéž, s. 235

⁸⁹ TYERMAN, Christopher. *The Invention of the Crusades*. s. 35–37

⁹⁰ Tamtéž, s. 47

Jedna kontroverze spojená s problematikou křížových výprav vedených proti křesťanům stála také na počátku událostí tzv. husitské revoluce. Když vyslanci papeže Jana XXIII. dorazili do Prahy kázat odpustky na podporu křížové výpravy proti Ladislavovi Neapolskému, tak se proti tomu Jan Hus vyhradil jako proti symbolu papežské korupce. Započal proces, který i z mnoha dalších důvodů skončil až roku 1415 odsouzením a upálením Husa na koncilu v Kostnici.⁹¹ Následné střety mezi následovateli Husova učení a katolickým světem spustily jednu z největších sérií křížových výprav v pozdním středověku, souhrnně nazývaných jako „křížové výpravy proti husitům“. Dohromady můžeme hovořit o počtu čtyř až pěti křížových výprav vedených do českých zemí mezi lety 1420-1431. Určit přesný počet křížových výprav je komplikované, kdy se vedou spory zejména o kruciáty v letech 1422 a 1426. Předmětem těchto debat je určitá představa o tom, jak by správně měla křížová výprava vypadat. Charakteristiku tažení roku 1422 jako křížové výpravy problematizuje slabá účast a malý vojenský význam, zatímco výpravě roku 1426 schází potvrzení říšským sněmem a absence širšího zapojení vojsk mimo saskou oblast.⁹²

První křížovou výpravu, která směřovala proti husitům, bylo tažení v roce 1420. V čele stál římský král Zikmund Lucemburským, jehož cílem bylo obsadit Prahu, potlačit odbojně husity a nechat se korunovat českým králem. Papežská bula vydaná Martinem V. ohledně jejího vyhlášení byla přijata kladně a u českých hranic se zformovala první velká křížácká armáda.⁹³ Pokus o obléhání Prahy však nedopadl dobře, kdy se po prohraném střetnutí na Vítkově Zikmundova armáda postupně rozpadla, což bylo zapříčiněno také vnitřními rozpory mezi veliteli křížáků a domácími katolickými velmoži.⁹⁴ Ačkoli se nakonec povedlo Zikmundovi nechat se narychlo korunovat českým králem na Pražském hradě, lze první křížovou výpravu proti husitům hodnotit jako neúspěšnou, protože nedosáhla svého hlavního cíle, rychlé porážky a potlačení rozvíjejícího se kališnického hnutí.⁹⁵

Následující křížová výprava v roce 1421 měla částečně odlišný formát od prvního tažení. Zásadním rozdílem bylo, že se vedení a organizace výpravy ujaly říšští kurfiřti, kteří vinili z neúspěchu pražského obléhání krále Zikmunda. To se také promítlo v jejich snaze o

---

⁹¹ K problematice kázání odpustků v Praze roku 1412 viz SOUKUP, Pavel. *11.7.1412 - poprava tří mládenců: odpustkové bouře v Praze*. Praha: Havran, 2018. s. 34–44

⁹² SOUKUP, Pavel. Kolik bylo křížových výprav proti husitům? Papežská autorita a její uplatnění ve válce s herezí. *Český časopis historický* 2023, roč. 121, č. 4, s. 1018–1019

⁹³ K první křížové výpravě viz ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let*. s. 36–37, týž Česká hereze v evropské politice 1420-1431. In: *Husitské Čechy: struktury, procesy, ideje. Česká historie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 371

⁹⁴ K bitvě na Vítkově viz ČORNEJ, Petr. *Tajemství českých kronik: cesty ke kořenům husitské tradice*. 2003. s. 117–122

⁹⁵ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let*. s. 49

získání lepších pozic vůči němu, například skrze založený spolek, namířený proti českým kacířům.⁹⁶ Svého zástupce při něm měl také papež, který nahradil neúspěšného nuncia Fernanda novám papežským legátem Brandou Castiglione. Ten společně s kurfiřty zahájil kampaň, směřující k vyhlášení nové křížové výpravy. Velké agitační turné mířilo nejen do prostoru bezprostředně sousedícího s českými zeměmi, ale také do vzdálenějších částí Evropy, jako například do Lutychu či Flander.⁹⁷ Datum srazu vojsk bylo určeno na 23. srpen 1421 u Chebu, odkud o pět dní později křižáci vyrazili a pokračovali západním směrem. Po několika prvních úspěších, jakým bylo například dobytí hradu Mašťov nebo Chomutova, stanula katolická vojska před opevněným Žatcem.⁹⁸ Ta sice byla na obléhání připravena, otázkou však zůstávalo, jak dlouho proti početnějšímu vojsku útočníků vydrží. Pomoc ze strany dalších husitských jednotek byla v blízké době nepravděpodobná, protože ve stejné době, kdy křižáci obléhali Žatec, vtrhly do Čech oddíly míšeňských markrabat a došlo také k vojenským akcím domácí katolické šlechty, konkrétně obléhání hradu Kalich u Litoměřic. Žatecká posádka byla tím pádem odkázána sama na sebe, přesto se jí dařilo odrážet opakované útoky křižáků. Těm kvůli prodlužujícím se obléháním postupně docházely zásoby, vnitřní spory o dalším postupu zase narušovaly bojovou morálku. Následná zvěst o blížícím se husitském vojsku byla už jen poslední kapkou, po které se útočící vojska dala na ústup zpět do prostoru říše. Paniku při ústupu zvyšovalo také hořící ležení obléhatelů, což je téma, které se objeví v pramenech také při popisech střetů u Stříbra v roce 1427.⁹⁹

Po neúspěšném konci druhé křížové výpravy došlo k prodlevě před zorganizováním další rozsáhlé kruciáty. Boje se přenesly zejména do prostoru Moravy, kde Zikmund mohl využít podpory svého zetě, Albrechta Habsburského.¹⁰⁰ Za další křížové tažení je některými badateli považována výprava v roce 1422, jejímž cílem bylo zachránit husity obležený Karlštejn. Kardinál Branda se pokoušel zajistit výpravě jednotné vedení, kdy předal králi Zikmundovi papežskou korouhev. Ten ji však následně věnoval kurfiřtovi Fridrichu Braniborskému a sám se výpravy nezúčastnil.¹⁰¹ Její konečný výsledek byl však ještě horší, než u předchozích tažení. Nepochota vytáhnout na delší čas do boje a chaos v organizaci způsobily,

---

⁹⁶ K druhé křížové výpravě viz ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let.* s. 98–101, týž Česká hereze v evropské politice 1420–1431. In: *Husitské Čechy: struktury, procesy, ideje. Česká historie.* Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 372

⁹⁷ ČERNUŠÁK, Tomáš. *Papežství a české země v tisíciletých dějinách.* Praha: Academia, 2017 s. 150–151, ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let.* s. 99

⁹⁸ Tamtéž, s. 100,

⁹⁹ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let.* s. 100–101, týž Česká hereze v evropské politice 1420–1431. In: *Husitské Čechy: struktury, procesy, ideje. Česká historie.* Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 372

¹⁰⁰ BAUM, Wilhelm. *Císař Zikmund: Kostnice, Hus a války proti Turkům.* Praha: Mladá fronta, 1996 s. 191

¹⁰¹ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let.* s. 128–131

že se sešlo mnohem méně bojovníků, než se původně očekávalo. Kvůli uzavřenému příměří nakonec křižácká vojska do bojů vůbec nezasáhla a výprava se postupně bez úspěchu rozpadla.¹⁰²

---

¹⁰² Někteří badatelé označují toto tažení naopak jako jediné, které neskončilo katastrofou viz HAZARD, Harry W. a SETTON, Kenneth M. *A history of the crusades. Vol. 3, The Fourteenth and Fifteenth Centuries*. Wisconsin: Univ. of Wisconsin Press, 1975. s. 610 „It was the only one of the crusades of this war that did not end with such a catastrophe.“

5. Křížová výprava roku 1427

5.1. Situace předcházející výpravě:

Jak bylo zmíněno výše, roku 1427 nebyla křížová tažení směřující do českých zemí pro žádnou z válčících stran novou záležitostí. Od obléhání Prahy za první kruciáty roku 1420 uběhlo již sedm let a rytíři se znamením kříže se od té doby několikrát pokusili definitivně porazit stále sílící husitské hnutí. Všechny dosavadní útoky však byly odrazeny a Evropou postupně začal prostupovat strach a zděšení z neporazitelných kacířů. Poslední velkou válečnou akcí před rokem 1427 byla bitva u Ústí nad Labem, kde byly zejména saské a míšeňské jednotky zmobilizované markraběnkou Kateřinou poraženy spojenými husitskými vojsky.¹⁰³ Podstatné však je, že katolické síly postihl další neúspěch, reflektovaný také kupříkladu smutnými slovy Ondřeje z Řezna: „Dokud byli kacíři při obléhání od sebe odděleni, ve třech skupinách, katolíci je takto rozdělené nechtěli napadnout, protože doufali, že až se spojí, dokáží je přemoci najednou. Ale ta věc bohužel dopadla zcela opačně, neboť když se kacíři spojili v jedno vojsko, naši se s nimi střetli a doufali v sílu svého velkého počtu. Ale – a tohle píši zarmoucen a s bolestí o tom podávám zprávu – byli žalostně pokořeni s vědomím pána, který udeří, když chce a když chce, smiluje se.“¹⁰⁴ Proto můžeme sledovat tendence k určitým změnám v postupu proti husitům, které v budoucnu měly konečně znamenat vytoužený úspěch.

Jelikož římský král Zikmund musel řešit střety se stále se rozrůstající Osmanskou říší na uherské hranici, hlavní díl zodpovědnosti za potlačení husitského kacířství ležel na ramenou šlechticů a duchovních z říše.¹⁰⁵ Tato situace umožňovala vzestup ambiciózním jedincům, kteří mohli jednat bez nutnosti bezprostřední konfrontace s královskou mocí. Jako příklad můžeme uvést kurfiřta a markraběte Fridricha Braniborského.¹⁰⁶ Tento šlechtic nepatřil mezi Zikmundovi nejvěrnější poddané, například v minulosti se pokoušel králi samotnému odporovat a byl v čele spolku kurfiřtů, zaměřených proti králi roku 1424 v Bingenu.¹⁰⁷ Byl však také zkušený válečník, který se v minulosti několika střetů s husitskými vojsky zúčastnil a jeho

---

¹⁰³ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let.* s. 180–183, dále např. F. M. Bartoš hovoří o „pohromě u Ústí“ viz BARTOŠ, František Michálek. *Husitská revoluce. II* s. 19, podrobný popis bitvy u Ústí viz DURDÍK, Jan. *Husitské vojenství* s. 171–175

¹⁰⁴ ZACHOVÁ, Jana; ČERNÁ, Soňa a SOUKUP, Pavel. *Husitská kronika ; Dialog o českém kacířství* s. 184

¹⁰⁵ BAUM, Wilhelm. *Císař Zikmund: Kostnice, Hus a války proti Turkům.* s. 237–238

¹⁰⁶ BARTOŠ, František Michálek. *Husitská revoluce. II., Vláda bratrstev a její pád 1426-1437.* Praha: Academia, 1966. s. 23

¹⁰⁷ Více o tomto spolku viz BAUM, Wilhelm. *Císař Zikmund: Kostnice, Hus a války proti Turkům.* s. 207–226

ambice podle některých badatelů sahaly až k uvolněné české královské koruně.¹⁰⁸ Než se však zaměříme na okolnosti vyhlášení a organizace křížové výpravy, je nutno věnovat pozornost také vnitřnímu vývoji situace v českých zemích.

Na úvod je nutno říci, že domácí politická scéna byla značně nepřehledná a v prostoru zemí Koruny české se zformovalo několik více či méně samostatných organizačních celků. V první řadě je nutno zmínit Prahu. Ačkoli vždy tvořila jedno z nejpodstatnějších center moci v českých zemích, po začátku husitské revoluce její důležitost vzrostla, zejména v jejích prvních fázích.¹⁰⁹ Praha samotná netvořila většinu času jednotnou strukturu, pozorovat můžeme zejména rivalitu a spory mezi Starým a Novým Městem pražským, ale jelikož byla sídlem univerzity a panovníka, vynikala nad ostatními spíše svojí prestiží, než vojenskou mocí.¹¹⁰ Dalším významným politickým útvarem byl tábořský svaz, seskupený okolo nově založeného města Hradiště na hoře Tábor.¹¹¹ Pokud Praha po většinu času představovala centrum spíše konzervativního a umírněnějšího utrakvismu, Tábor naopak zastupoval jeho radikální křídlo. Důležité je zmínit, že v případě Tábora či tábořského svazu, nejde pouze o prostor jednoho města. Postupem času si táborité vybudovali rozsáhlou doménu, zahrnující například Klatovy, Domažlice či Písek.¹¹² Za poslední významné kališnické uskupení můžeme považovat tzv. sirotčí svaz, jehož členové se takto začali nazývat po smrti svého hejtmana, Jana Žižky z Trocnova.¹¹³ Kromě těchto nejvýznamnějších kališnických seskupení musíme také zmínit centra katolické moci v českých zemích. Silné postavení si katolíci zachovali zejména v západních Čechách, s centrem v Plzni. Organizačně byl tento prostor spojen do takzvaného landfrýdu, který představoval politickou a vojenskou jednotu, namířenou proti sílícímu husitství.¹¹⁴

Klíčovou vnitropolitickou událostí předcházející bojům s křižáky v roce 1427 byl pád vlády Zikmunda Korybuta.¹¹⁵ Tento litevský kníže se od roku 1422 velice angažoval v českém

---

¹⁰⁸ BARTOŠ, František Michálek. *Husitská revoluce. II., Vláda bratrstev a její pád 1426-1437*. Praha: Academia, 1966. s. 23

¹⁰⁹ K vzrůstající roli Prahy např. NODL, Martin. *Praha 15. století: konfliktní společenství*. Praha: Univerzita Karlova, Nakladatelství Karolinum, 2023. s. 59

¹¹⁰ BARTLOVÁ, Milena; CERMANOVÁ, Pavlína; NOVOTNÝ, Robert; SOUKUP, Pavel; BIEDERMAN, Jan et al. *Husitské století*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2014. s. 108–130

¹¹¹ Podrobně k Táboru viz ŠMAHEL, František. *Návraty k pramenům: studie k počátkům husitského Tábora*. Praha: Argo, 2021.

¹¹² Tamtéž s. 366-390

¹¹³ BARTLOVÁ, Milena; CERMANOVÁ, Pavlína; NOVOTNÝ, Robert; SOUKUP, Pavel; BIEDERMAN, Jan et al. *Husitské století*. s. 131–144

¹¹⁴ BYSTRICKÝ, Vladimír. *Západní Čechy v husitských válkách*. s. 109

¹¹⁵ Obecně osoba Korybuta nejnověji GRYGIEL, Jerzy. *Zygmunt Korybutowicz: litewski książe husyckich Czechach (ok. 1395-wrzesień 1435)*. Kraków: Avalon, 2016.

prostředí, kdy byl dokonce zvolen na sněmu v Čáslavi zemským správcem.¹¹⁶ To však byla na počátku roku 1427 již dávná minulost a Korybutova pozice rozhodně nepatřila mezi nejjistější. Proti jeho politice se zejména v Praze postupně formuje opozice, odmítající jeho styky s katolickými pány, zahraničními představiteli katolické církve a mnohem umírněnější přístup k politice založené na čtyřech artikulech pražských.¹¹⁷ Jako příklad konkrétních kroků, které drtivá většina zástupců kališnického tábora nesla značně nelibě byla snaha jednání mezi Korybutem a papežem Martinem V. nebo jeho kontakty s domácí katolickou šlechtou.¹¹⁸ Tato situace následně eskaluje v dubnu 1427, kdy se staroměstská rada nejspíše díky indiskreci písaře dozvěděla, že kníže rozesílá pozvání na následující květnový sněm nejen kališníkům, ale také katolickým pánům. Následovala rychlá protiakce staroměstských měšťanů, seskupených kolem Jana Rokycany. Těm se podařilo překvapeného Korybuta zajmout a uvěznit, společně s několika podporovateli jako byli například Jan z Příbrami, Křišťan z Prachatic či Prokop z Plzně. Korybut byl následně převezen na hrad Valdštejn, kde setrval až do svého vykoupení v roce 1428.¹¹⁹ Přebrot však neznamenal pouze konec ambic litevského knížete na českou královskou korunu, měl totiž také podstatný dopad na vztahy Prahy a radikálních bratrstev, přičemž je někdy v literatuře dokonce nazýván „mezníkem v dějinách husitské revoluce.“¹²⁰ Vedoucí postavení v pražských městech zaujali radikálové, kteří byli nakloněni úzké spolupráci s tábořským bratrstvem či sirotky. Díky tomu byly v následujících letech značně omezeny vnitřní konflikty a kališníci v českých zemích mohli vystupovat jednotněji. To hrálo také roli v rychlé a koordinované reakci husitských vojsk při vpádu křižáků na západ země v roce 1427.¹²¹

5.2. Příprava křížové výpravy:

Počátky organizace křížové výpravy lze datovat již do začátku roku 1427. V lednu došlo ke srazu rytířů z francké oblasti, jehož iniciátorem a svolavatelem byl braniborský markrabě a

---

¹¹⁶ K roli knížete Korybuta v českých zemích viz BARTOŠ, František Michálek. *Kníže Zikmund Korybutovič v Čechách*. In: Sborník historický / Praha : Historický ústav ČSAV Sv. 6, (1959), s. 171–221.

¹¹⁷ ČORNEJ, Petr. *Velké dějiny zemí Koruny české. Sv.V., 1402-1437*. 2. revidované vydání. Praha: Paseka, 2010 s. 359

¹¹⁸ BARTOŠ, František Michálek. *Husitská revoluce. II* s. 16–17, ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let*. s. 185

¹¹⁹ ŠMAHEL, František. *Pražská města od převratu roku 1427 do konce vlády Jiřího z Poděbrad*. In: *Husitské Čechy: struktury, procesy, ideje. Česká historie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 90–93

¹²⁰ ČORNEJ, Petr. *Velké dějiny zemí Koruny české. Sv.V., 1402-1437*. s. 360

¹²¹ ČORNEJ, Petr. *Velké dějiny zemí Koruny české. Sv.V., 1402-1437*. s. 360, ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let*. s. 189

kurfiřt, výše zmiňovaný Fridrich Hohenzollernský.¹²² Významným dokumentem, který byl na tomto místě 15. ledna 1427 vydán, je manifest, oživující činnost rytířského spolku, jehož cílem mělo být potření sílícího kacířství v českých zemích.¹²³ Hned v úvodních pasážích listu je připomínáno, že ve vztahu k husitskému kacířství „křesťanská moc a síla vynakládá očividně a všemožným způsobem úsilí k vykořenění takové nepravosti, přece tato snaha neměla dosud náležitý úspěch, pravděpodobně z dopuštění Božího, aby byla vyzkoušena pevnost svaté katolické víry v srdcích dobrých a zbožných křesťanů.“¹²⁴ Musíme si totiž uvědomit, že se tento sjezd odehrává již v době, kdy byly již dobře známy výsledky střetů mezi katolíky a kališníky, jež především z hlediska křížových výprav nedopadaly dobře. Text manifestu je jedním z příkladů přístupu, jak tuto situaci napravit, protože klade důraz na změnu chování a určitý návrat k rytířským ideálům.¹²⁵ Konkrétně se zde zmiňuje přeměna nejrůznějších vojenských cvičení a radovánek na „pronásledování těchto kacířských učení a názorů“, zatímco „vojevůdcem a praporečným a korouhevním znamením tohoto společenství a celé věci je a má být obraz již řečené přeslavné rodičky Panny Marie s obrazem jejího nejsvětějšího dítěte, před nimiž slavný rytíř svatý přijímá na kolenou jako odměnu za vítězství svého slavného rytířstva květinový věnec.“¹²⁶ Následně se účastníci shodují na srazu, který se má konat v Chebu v nejbližší neděli po Letnicích, připadající na svátek Trojice (tj. 15. června). Spíše než bližší organizací vojenské výpravy na území nepřítele se dále mají rytíři zabývat slavnostmi, neboli tabulemi rytířské cti.¹²⁷ Obecně z tohoto manifestu vyplývá, že spíše než o konkrétní plán šlo o snahu Fridricha Braniborského rozhybat události, aby se pak mohl postavit do čela dění.

V období po bamberském srazu hovoří proto František Šmahel vyloženě o „široké diplomatické kampani“, na jejímž základě chtěl Fridrich Braniborský sestavit co nejširší frontu spojenců proti českým kacířům.¹²⁸ Jako úspěch se dá považovat například vznik spolku slezských knížat, založený 14. února 1427 ve Střelíně, jehož cílem bylo společně vytáhnout

---

¹²²O svolání blíže PALACKÝ, František. *Dějiny národu českého* svazek III. s. 362, BARTOŠ, František Michálek. *Husitská revoluce. II* s. 16–17, ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let.* s. 190

¹²³Text manifestu viz PALACKÝ, František. *Urkundliche Beiträge zur Geschichte des Hussitenkrieges vom Jahre 1419 an. I Band, Von den Jahren 1419-1428.* s. 478–484, v češtině také ZACHOVÁ, Jana; ČERNÁ, Soňa a SOUKUP, Pavel. *Husitská kronika ; Dialog o českém kacířství* s. 193-196

¹²⁴ZACHOVÁ, Jana; ČERNÁ, Soňa a SOUKUP, Pavel. *Husitská kronika ; Dialog o českém kacířství* s. 193

¹²⁵Manifest zmiňuje HOUSLEY, Norman. "Explaining defeat: Andrew of Regensburg and the Hussite crusades." In: BALARD, Michel a Z. KEDAR, Benjamin. *Dei gesta per Francos: Études sur les croisades dédiées à Jean Richard.* Aldershot and Burlington: Routledge, 2001, s. 91

¹²⁶ZACHOVÁ, Jana; ČERNÁ, Soňa a SOUKUP, Pavel. *Husitská kronika ; Dialog o českém kacířství* s. 194

¹²⁷Tamtéž s. 195, tento postup kritizuje JURITSCH, Georg. *Der dritte Kreuzzug gegen die Husiten (1427): Ein Beitrag zur Geschichte Kaiser Siegmunds und des Königreiches Böhmen.* s. 14

¹²⁸ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let.* s. 190

proti „kacířům českým“.¹²⁹ Z této diplomatické snahy nemohla být vynechána ani duchovní hlava katolického křesťanství, papež, kterému bylo směřováno psaní zachované mezi dokumenty v kronice Ondřeje z Řezna.¹³⁰ Tímto papežem byl od roku 1417 Martin V., vlastním jménem Odo z Collony.¹³¹ Jeho vztah k českým zemím sahal až do období kostnického koncilu, kdy se jako jeden z komisařů podílel na odsouzení Jana Husa. Od té doby se však poměry značně změnily a on musel reagovat na mocenský vzestup českých kacířů, které se již několikrát pokoušel porazit za pomoci jedné z nejvýznamnějších vojenských zbraní katolického křesťanství, tj. křížových výprav.¹³² Z toho důvodu papež přijal kladně zprávy o rytířském manifestu a započal hledání papežského legáta, který by stál v čele nové kruciáty

Ve vedení křížových výprav proti husitským Čechům se v minulosti vystřídal již několik papežských legátů. Ten, jemuž papež Martin V. svěřil organizaci křížové výpravy v roce 1427, byl rozhodně významnou osobností nejen českých, ale zejména evropských dějin. Jednalo se totiž o Henryho Beauforta, biskupa z Winchesteru a v té době čerstvě jmenovaného kardinála. Výpravě na prestiži přidalo také to, že Henry byl příbuzným v té době nezletilého anglického krále Jindřicha VI. Jak ostatně Palacký parafrázuje Martina V. z jeho dopisu pro Beauforta: „Samé jméno jeho, jméno rodu královského a vítězného, že zastraší nepřátele církve tím více, čím chvalnější prý šla pověst o vysokých cnostech, o moudrosti, zkušenosti a umělosti osoby jeho.“¹³³ Beaufort si sice s odpovědí na papežské jmenování dával na čas, ale nakonec 15. června v dopise poslaném z Mechelenu v Brabantsku svěřenou roli přijmul.¹³⁴ Papež však netrval čas čekáním na odpověď a již 18. března vydává bulu *Salvatoris omnium*, ve které vyhláší nové křížové tažení proti husitským kacířům.¹³⁵ Zajímavostí je, že mezi dokumenty zachovanými v kronice Ondřeje z Řezna se zachoval list podobného znění, kterým papež svěřuje legátské pravomoci a povinnosti biskupům z Bamberku a Würzburgu, jež jim zůstanou

---

¹²⁹ PALACKÝ, František. *Dějiny národu českého* svazek III. s. 359, ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let.* s. 190

¹³⁰ ZACHOVÁ, Jana; ČERNÁ, Soňa a SOUKUP, Pavel. *Husitská kronika ; Dialog o českém kacířství* s. 196-198

¹³¹ K působení papeže Martina V. viz STUDDT, Birgit. *Papst Martin V. (1417-1431) und die Kirchenreform in Deutschland.* Köln: Böhlau, 2004.

¹³² ČERNUŠÁK, Tomáš. *Papežství a české země v tisíciletých dějinách.* s. 146–152

¹³³ PALACKÝ, František. *Dějiny národu českého* svazek III. s. 362. Více o Henrym Beaufortovi ve vztahu ke křížovým výpravám nejnověji viz WHELAN, Mark. *Between Papacy and Empire: Cardinal Henry Beaufort, the House of Lancaster, and the Hussite Crusades.* *The English Historical Review.* 2018, roč. 133, č. 560, s. 1–31.

¹³⁴ PALACKÝ, František. *Dějiny národu českého* svazek III., s. 362

¹³⁵ Obecně ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let.* s. 190, k zachování buly viz SOUKUP, Pavel. *Kolik bylo křížových výprav proti husitům? Papežská autorita a její uplatnění ve válce s herezí.* *Český časopis historický* 2023, roč. 121, č. 4, s. 1022

do doby, než se dostaví právoplatný legát Henry.¹³⁶ Tento text můžeme využít jako konkrétní exkurz do problematiky přípravy křížových výprav.

Po obecném úvodu, ve kterém papež popisuje důvody „vyburcování věrných Kristových rytířů a bojovníků, označených znamením životodárného kříže“¹³⁷ přichází prostor pro více praktické záležitosti. Biskupové mají za součinnosti jimi vyvolených pomocníků „pozvedávat své hlasy ve jménu kříže“ a kázat kdekoliv, kde se to bude jevit vhodné. Každému, kdo si takové kázání vyslechne, bude dopřána zpověď a pokání, zatímco kazatelé mají odpustit pokaždé sto dní z uloženého pokání, což je doplněno praktickým přiznáním, „aby se (posluchači) dali ochotněji zlákat.“¹³⁸ Dále se má znamení spásonosného kříže neomezeně udělovat věřícím, kteří o to projeví zájem. Tito budou napomenuti, aby ho přijali s úctou a vtiskli si jej do svých srdcí.¹³⁹ Následuje vypsání nejrůznějších druhů odpustků, které mají pověření kazatelé udílet. Na nejvyšším stupni pomyslné stupnice stojí plnomocné odpustky, jež mají být udělované těm, již se osobně na vlastní náklady budou účastnit výpravy, i kdyby v jejím průběhu položili život. Stejně podmínky platí pro ty, kteří na „vlastní náklady podle možností a hodnoty svého majetku vypraví schopné válečníky.“ Kurie bere v potaz také situaci chudých a umožňuje jim odpustit šedesát dní z uloženého pokání, pokud po dobu trvání výpravy setrvají v pústech a modlitbách.¹⁴⁰ Aby byl ochráněn majetek účastníků výpravy, odkazuje se dále na nařízení generálního koncilu pro křížáky do Svaté země. Ten rozhodl, že majetky těch, kteří se přidají k boji proti nevěřícím, budou pod ochranou sv. Petra a apoštolského stolce. Dodržování tohoto práva má zajišťovat hrozba církevních trestů, jako je například interdikt či v případě potřeby povolání „světského ramene.“¹⁴¹ Poslední pokyny se vážou k právu všech kněží k neomezenému naslouchání zpovědí od všech účastníků výpravy a udílení rozhrěšení i v závažných případech, kdy by se měla po právu informovat papežská kurie. Závěrem je už pouze zmíněno přání kurie, aby byly vyhotoveny notářské opisy opatřené pečeti, které mají být následně rozeslány a ukazovány, kde to bude uznáno za vhodné.¹⁴² Obecně lze říci, že příprava kazatelské kampaně byla nahlížena značně prakticky, jak o tom svědčí text zmiňovaného listu.

---

¹³⁶ SOUKUP, Pavel. Kolik bylo křížových výprav proti husitům? Papežská autorita a její uplatnění ve válce s herezí. *Český časopis historický* 2023, roč. 121, č. 4, s. 1024, znění listu viz ZACHOVÁ, Jana; ČERNÁ, Soňa a SOUKUP, Pavel. *Husitská kronika ; Dialog o českém kacířství* s. 198–202

¹³⁷ ZACHOVÁ, Jana; ČERNÁ, Soňa a SOUKUP, Pavel. *Husitská kronika ; Dialog o českém kacířství* s. 198

¹³⁸ Tamtéž, s. 200, k problematice kázání křížových výprav proti husitům viz SOUKUP, Pavel. Preaching the Cross against the Hussites, 1420-1431. In: BALOUP, Daniel a SÁNCHEZ MARTÍNEZ, Manuel. *Partir en croisade à la fin du moyen âge: financement et logistique*. Toulouse: Presses universitaires du Midi, 2015, s. 195–212.

¹³⁹ ZACHOVÁ, Jana; ČERNÁ, Soňa a SOUKUP, Pavel. *Husitská kronika ; Dialog o českém kacířství* s. 198

¹⁴⁰ Tamtéž, 200–201

¹⁴¹ Tamtéž, 201, k právnímu statusu křížáků TYERMAN, Christopher. *The Invention of the Crusades*. s. 55–61

¹⁴² ZACHOVÁ, Jana; ČERNÁ, Soňa a SOUKUP, Pavel. *Husitská kronika ; Dialog o českém kacířství* s. 202

Jeho většinu tvoří organizační pokyny či podrobné rozepsání druhů udílených odpustků. Původně měla mít listina platnost pouze do doby, dokud do střední Evropy nedorazí kardinál legát Beaufort. Ve skutečnosti však biskupy jmenovaní kazatelé, mělo se jednat o dvě osoby, pokračovali v kampani i poté, co anglický kardinál zaujal své místo. Nejspíše tomu tak bylo z toho důvodu, že se Beaufort chtěl soustředit spíše na obecnější politické záležitosti, zatímco praktickou kampaň nechával v rukou místních autorit.¹⁴³

V plném proudu byly přípravy na novou křížovou výpravu také v prostoru říše. Původně plánovaný sněm v Mohuči se pro nízkou účast neuskutečnil, proto se v přípravě pokročilo až na následujícím sněmu ve Frankfurtu.¹⁴⁴ Zde se kurfiřti sešli již v téměř plném počtu, chyběl pouze král Zikmund, bránící hranice v dolním Podunají. Jelikož příprava písemných podkladů proběhla nejspíše již pro původně plánované zasedání v Mohuči, mohly události nabrat rychlý spád.¹⁴⁵ Hned první den sněm vydal společné prohlášení účastníků, vztahující se k plánované výpravě proti husitům. Tento list, společně s dalšími dokumenty, opět zaznamenal bedlivý pozorovatel probíhajících událostí, Ondřej z Řezna. Před opisy samostatných sněmovních nařízení vložil i svůj krátký záznam, týkající se rozhodnutí ohledně plánované křížové výpravy.¹⁴⁶ Ondřej nejdřív rozlišuje dvě výpravy, které již proběhly. Jedná se o první výpravu z roku 1420 pod vedením krále Zikmunda a o druhou z roku 1421, kdy spojené síly kurfiřtů neúspěšně obléhaly Žatec. Podle Ondřeje následně „křesťanští mocní jaksi stáhli ruce od stíhání kacířů“, proto vítá svolání sněmu do Frankfurtu, kde se má jednat o uspořádání další výpravy do Čech, a to i přes obavy z určitých vnitřních sporů.¹⁴⁷ Ze sněmovních ustanovení Ondřej nejprve zapisuje listinu, nazvanou jako „list kurfiřtů“, která je v literatuře označovaná jako „příkaz“¹⁴⁸ nebo „manifest“, jenž představuje „vzácnou shodu myslí“ mezi účastníky sněmu.¹⁴⁹

V listu je dochován náčrt plánu výpravy. Ten měl být jednoduchý, ale zároveň co nejvíce zničující. V den sv. apoštolů Petra a Pavla (tj. 29. června) se má proti kacířským Čechům vytáhnout ze čtyř stran. Následuje podrobně vypsána organizace, kdy zaútočí „čtyři kurfiřti a další knížata, hrabata, pánové a města Svaté říše z Porýní, Alsaska, Švábska, Frank a Bavorska z jednoho místa: my, Fridrich, vévoda saský atd. a markrabě míšenský a ti, kdo se

---

¹⁴³ SOUKUP, Pavel. *Preaching the Cross against the Hussites, 1420-1431*, s. 199

¹⁴⁴ BARTOŠ, František Michálek. *Husitská revoluce. II* s. 24, ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let*. s. 190-191, akta sněmu viz KERLER, Dietrich. *Deutsche Reichstagsakten unter Kaiser Sigmund. 3. Abteilung, 1427 - 1431*. Gotha: F.A. Perthes, 1887. s. 25–57

¹⁴⁵ BARTOŠ, František Michálek. *Husitská revoluce. II* s. 24, stručně BYSTRICKÝ, Vladimír a WASKA, Karel. *O vyhnání křížáků z Čech roku 1427* s. 13

¹⁴⁶ ZACHOVÁ, Jana; ČERNÁ, Soňa a SOUKUP, Pavel. *Husitská kronika ; Dialog o českém kacířství* s. 208

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 208

¹⁴⁸ BARTOŠ, František Michálek. *Husitská revoluce. II* s. 24

¹⁴⁹ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let*. s. 191

k nám připojí, z jednoho místa: knížata, páni a města ze Slezska z jednoho místa: a urozený kníže pan Albrecht, vévoda rakouský, s lidmi našeho výše jmenovaného milostivého pana římského krále, se svým strýcem vévodou Fridrichem Rakouským, salzburským biskupem a dalšími, kteří se k němu připojí, také z jednoho místa.¹⁵⁰ Jak se však ukáže později, koordinace tak rozsáhlé ofenzivy bude nad síly organizátorů výpravy. Nyní však panovala mezi budoucími křižáky optimistická atmosféra a probíhaly horečné přípravy. Rozdíl oproti již uskutečněným výpravám je patrný zejména v podrobných pokynech, vydaných v nově sepsaném vojenském řádu. Tomu se dostalo v sekundární literatuře značné pozornosti,¹⁵¹ proto zde jen stručně uvedeme některé hlavní body, které zaznamenal ve své verzi Ondřej z Řezna.¹⁵²

V tomto poměrně rozsáhlém dokumentu o celkem čtyřiceti osmi nařízeních je kladen důraz zejména na disciplínu a organizaci tažení. Nejspíše po špatných zkušenostech z minulých výprav se v textu opakovaně objevují výzvy k poslušnosti a podrobování se rozkazům zvolených hejtmanů bez odmlouvání. Pravidla na obsazování postu těchto hejtmanů upřesňuje závěr dokumentu, čemuž budu věnovat pozornost v pozdější kapitole této práce, týkající se sporů o velení. Kurfirťi v dalších bodech prosazují disciplínu nejen na bojišti, ale také po celou dobu trvání výpravy. Pokud bude někdo narušovat veřejný pořádek, drže klít, krást či bezdůvodně tasí zbraň, bude potrestán zavřením do pranýře, případně přísněji utnutím ruky či dokonce sražením hlavy. Zákaz následování vojska mají ženy, přičemž v jiných dochovaných verzích textu jsou jmenováni také hazardní hráči.¹⁵³ Krátká, ale o to více podstatná zmínka je o nutnosti dodržovat po dobu trvání výpravy mír a nepodnikat žádné útoky proti sobě navzájem, což se týkalo především rozhádaných říšských šlechticů. V závěrečné části dokumentu se podrobně předepisuje, kdo má přivést válečný materiál a kolik ho má být. V součtu by se mělo jednat o množství přesahující například 80 000 šípů, 1 000 zápalných šípů, 113 tarasnic, 192 ručnic, vše s dostatečnou obsluhou a vybavením.¹⁵⁴

V českých zemích probíhaly v mezičase přípravy k odražení plánovaného útoku. Je otázkou, do jaké míry husité o plánech nepřátel věděli, můžeme však na jejich akcích pozorovat snahu předejít katolickému úderu vlastními protiútoky. Zásadním obranným cílem bylo zamezit tlaku ze čtyř stran najednou, proto již na počátku května vyrazilo spojené vojsko táborsko-

---

¹⁵⁰ ZACHOVÁ, Jana; ČERNÁ, Soňa a SOUKUP, Pavel. *Husitská kronika ; Dialog o českém kacířství* s. 210

¹⁵¹ BARTOŠ, František Michálek. *Husitská revoluce. II* s. 24, BYSTRICKÝ, Vladimír a WASKA, Karel. *O vyhnání křižáků z Čech roku 1427* s. 14–15, ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let.* s. 191, DURDÍK, Jan. *Husitské vojenství* s. 22, edice u TOMAN, Hugo. *Husitské válečnictví za doby Žižkovy a Prokopovy* s. 395–401

¹⁵² ZACHOVÁ, Jana; ČERNÁ, Soňa a SOUKUP, Pavel. *Husitská kronika ; Dialog o českém kacířství* s. 211–217

¹⁵³ Tamtéž, s. 212, pozn. 553

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 216–217

sirotčího svazu směrem na lužické Šestiměstí.¹⁵⁵ Od začátku pravděpodobně nebylo v plánu dobytí Žitavy či ostatních měst, ale spíše narušení válečných příprav lužických oblastí k účasti na křížové výpravě. Po několika úspěšných střetech a následném plenění se kališnická vojska stočila směrem do Slezska, kde porazila shromažďující se lehnicko-svídnickou hotovost. Po těchto úspěších se husité vrátili zpátky do oblasti Trutnova. Výsledkem tohoto tažení byla neúčast lužických a části slezských vojsk na hlavních válečných operacích, což umožnilo husitským vojskům koncentrovat své obrané prostředky pouze do jednoho směru útoku.¹⁵⁶ Situace se pro obránce zjednodušila také tím, že Albrecht Habsburský nedodržel svůj slib a k vyhlášené křížové výpravě se nepřidal.¹⁵⁷ Přes všechno pečlivé plánování se plán křižáků začal pomalu rozpadat.

Fridrich Braniborský se však nespolehal pouze na vojenskou sílu rytířského vojska. Jako zkušený válečník kladl také důraz na průzkum situace a získání spojenců uvnitř nepřátelského území. Jednodušší situace byla se zapojením českých katolických pánů a měst. Útok Fridrichova uskupení měl probíhat přes území plzeňského landfrýdu a obecně západních Čech, kde katolíci drželi několik opěrných bodů. S přímým zapojením českých katolíků do výpravy však byla situace komplikovanější a ve vojenském řádu z Frankfurtu nacházíme zmíněná pouze města Locket a Cheb.¹⁵⁸ Složitější byl Fridrichův pokus získat na svou stranu některé váhající kališníky, zejména příznivce nedávno sesazeného Zikmunda Korybuta.¹⁵⁹ Hlavní figurou této tajné snahy se stal Jan Smiřický, pán Roudnice a Mělníka, společně s Heníkem z Kolštejna.¹⁶⁰ Hlavním cílem nebylo získat jejich přímé vojenské zapojení, ale informace. Oba slíbili, že prozradí křižákům způsob, jak porazit husity s jejich taktikou vozové hradby. To, že si tyto vozy získaly mezi křižáky respekt, se ukazuje také ve zprávě Fridrichova vyzvědače, který zajišťoval spojení s výše uvedenými českými pány. Ten hovoří o tom, že „raději šturmovat pevnou zeď, než jejich vozovou hradbu“.¹⁶¹ Smiřický s Heníkem dále doporučovali Fridrichovi

---

¹⁵⁵ Například dopis městské radě ohledně zajištění obrany Zhořelce viz PALACKÝ, František. *Urkundliche Beiträge zur Geschichte des Hussitenkrieges vom Jahre 1419 an. I Band, Von den Jahren 1419-1428.* s. 509–510

¹⁵⁶ Podrobněji o střetech v Lužici a Slezsku viz BARTOŠ, František Michálek. *Husitská revoluce. II* s. 26–27, ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let.* s. 191–192

¹⁵⁷ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let.* s. 191

¹⁵⁸ ZACHOVÁ, Jana; ČERNÁ, Soňa a SOUKUP, Pavel. *Husitská kronika ; Dialog o českém kacířství* s. 217

¹⁵⁹ Ve starší literatuře jsou často tyto označováni jako „vnitřní nepřítelé“ nebo „reakce“ viz BARTOŠ, František Michálek. *Husitská revoluce. II* s. 24–25 či BYSTRICKÝ, Vladimír a WASKA, Karel. *O vyhnání křižáků z Čech roku 1427* s. 16–17, nejnověji zpracováno viz BYSTRICKÝ, Vladimír. *Západní Čechy v husitských válkách.* s. 211–212

¹⁶⁰K tomuto podrobně BARTOŠ, František Michálek. *Husitská revoluce. II* s. 24 pozn. 6

¹⁶¹ Podrobnosti ke zprávě viz BYSTRICKÝ, Vladimír a WASKA, Karel. *O vyhnání křižáků z Čech roku 1427* s. 16 nebo ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let.* s. 193, text špionážních relací otiskl BEZOLD, Friedrich von. *König Sigmund und die Reichskriege gegen die Husiten bis zum Ausgang des dritten Kreuzzugs.* München: Ackermann, 1872. díl II. s. 162 „wie mon ein gute mawer liber sturmen solt, dan ir wagenpurge.“

Braniborskému, aby se při svém útoku zaměřil na Slaný, po jehož pádu se měla Praha vzdát a oni by pak po urychleném převzetí moci Prahu mohli vydat. Otázkou však zůstává, jak reálné základy tyto sliby měly, o čemž někteří badatelé pochybují.¹⁶²

Posledním pokusem o zužitkování případných vnitřních sporů v husitském táboře byla série dopisů, kterou nechal Fridrich Braniborský rozeslat ke konci června vybraným osobnostem a městům.¹⁶³ Zachoval se list zasláný do Prahy Fridrichem Braniborským 25. června 1427 z Norimberku.¹⁶⁴ Hovoří v něm například o tom, že zničující zmatky způsobují problémy v celé říši, a proto by se mělo dosáhnout dobrého křesťanského míru.¹⁶⁵ Není přesně znám počet obeslaných adresátů, známe však odpovědi Prahy a Žatce.¹⁶⁶ Pražská odpověď se nesla v opatrném duchu a nebyla výslovným zamítnutím kurfiřtových návrhů. Hovořila o nutnosti porady s pány a rytířskou obcí, což však v realitě znamenalo odmítnutí. Odpověď Žatce byla více přímá, byť ani zde se potenciální jednání neodmítalo. Ohrazuje se však proti krivým nařčením, kterým by Fridrich neměl naslouchat.¹⁶⁷ Obecně lze říci, že většina diplomatické snahy míšeňského kurfiřta nepadla na úrodnou půdu a kromě podpory výše zmíněných pánů Jana Smiřického a Heníka z Kolštejna nemohl počítat s větší pomocí uvnitř utrakvistického tábora. To společně s omezením útoku na české země pouze z jednoho směru a sjednocenou vnitřní situací husitských vojsk netvořilo pro zahájení tažení zdaleka ideální podmínky. Tou dobou se však už první části křižáckých vojsk scházely na domluveném shromaždišti nedaleko města Norimberku.

5.3. Od vpádu do Čech po střet u Tachova:

Oproti původnímu záměru docházelo k soustředění vojsk na určeném místě mnohem pomaleji. K plánovanému datu srazu (tj. 29. června) se v okolí Norimberku soustředila pouze vojska bavorských vévodů Jana z Neumarktu, jeho bratra Oty a špýrského biskupa Rabana z Helmstettu. Následující den byl také očekáván příchod oddílů arcibiskupa a kurfiřta Oty Trevírského. Tyto informace můžeme čerpat z listu odeslaného norimberskou radou do Řezna.

---

¹⁶² Např. BYSTRICKÝ, Vladimír. *Západní Čechy v husitských válkách*. s. 212

¹⁶³ BARTOŠ, František Michálek. *Husitská revoluce. II* s. 26–27, ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let*. s. 193

¹⁶⁴ PALACKÝ, František. *Urkundliche Beiträge zur Geschichte des Hussitenkrieges vom Jahre 1419 an. I Band, Von den Jahren 1419-1428*. s. 516–518

¹⁶⁵ Tamtéž, s. 516

¹⁶⁶ Tamtéž, s. 519–520 (odpověď Prahy), 521–522 (odpověď Žatce)

¹⁶⁷ BARTOŠ, František Michálek. *Husitská revoluce. II* s. 28, BYSTRICKÝ, Vladimír a WASKA, Karel. *O vyhnání křižáků z Čech roku 1427* s. 18, ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let*. s. 193

V něm je popsána situace na shromaždišti a také patrný optimismus, že se vojska postupně schází.¹⁶⁸ Se zbytkem oddílů ostatních účastníků výpravy to však bylo mnohem komplikovanější. Jednotky vyslané z Augsburgu se vydaly na cestu až 4. července, nemluvě o oddílech z Řezna, které vyrazily teprve mezi 7. a 9. červencem. Část vojsk, zejména ze západní části říše, se kvůli nejrůznějším vnitřním sporům či prostě nechotě se na tažení podílet nedostavila vůbec.¹⁶⁹ Z toho důvodu již nedávalo smysl zůstat dále v okolí Norimberku a první oddíly zamířily v období 7. až 9. července směrem k Weidenu. Informace o tomto přesunu jsou zachovány v norimberské městské kronice, ve které byl odchod vojsk směrem do Čech zaznamenán.¹⁷⁰ Mezitím se podle pokynů v rytířském manifestu z Bamberku shromažďovaly oddíly rytířského spolku a dalších v okolí Chebu, další poté přicházely na třetí shromaždiště nedaleko Freibergu. Z významných osobností, které se k výpravě nakonec připojily můžeme jmenovat zejména církevní hodnostáře z prostoru říše, jako například biskupy z Augsburgu, Bamberku či Würzburgu. Saský kurfiřt Fridrich Bojovný se pro nemoc z osobní účasti na výpravě omluvil a poslal za sebe svého patnáctiletého syna Bedřicha. Kvůli zmiňovanému preventivnímu úderu spojených husitských vojsk se tažení téměř neúčastnily jednotky z Lužice.¹⁷¹

Jelikož se tedy křížácká armáda shromažďovala na několika různých místech, musel být postup jejích jednotlivých proudů dobře koordinován osobou společného velitele. Zde nastávají, pro křížové výpravy typické, spory o hierarchii vedení. Těm se chci věnovat dále v práci v rámci samostatné kapitoly, proto se zde o nich zmíním jen obecně. Hlavní rozpory panovaly mezi dvěma hlavními postavami výpravy, markrabětem a kurfiřtem Fridrichem Braniborským a arcibiskupem Otou Trevírským.¹⁷² Ota se chtěl soustředit na operace v pohraničí, kde se mohl spoléhat na podporu katolických pánů, plzeňského landfrýdu a zároveň měl zajištěnou únikovou cestu. Cílem pak mělo být obsazení nějaké husitské pevnosti,

---

¹⁶⁸ PALACKÝ, František. *Urkundliche Beiträge zur Geschichte des Hussitenkrieges vom Jahre 1419 an. I Band, Von den Jahren 1419-1428.* s. 518–519 např. k očekávanému příjezdu vojsk Oty Trevírského: „So kombt vnser gnediger Herre... der Erczbischof von treyer mit seinem volk auf heynt gen der Newnstat fünf meil von vnser stat vnd vorsehenlich auf morgen zu vns“.

¹⁶⁹ K mobilizaci křížáckých vojsk JURITSCH, Georg. *Der dritte Kreuzzug gegen die Husiten (1427): Ein Beitrag zur Geschichte Kaiser Siegmunds und des Königreiches Böhmen.* s. 28–31, BYSTRICKÝ, Vladimír a WASKA, Karel. *O vyhnání křížáků z Čech roku 1427* s. 18, důvody nepřítomnosti části vojsk popisuje ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let.* s. 194

¹⁷⁰ *Die Chroniken der deutschen Städte: vom 14. bis in's 16. Jahrhundert. 2. i 3. Bd. die Chroniken der fränkischen Städte. 2. i 3. Bd., Nürnberg.* Leipzig: Hirzel, 1864. s. 15–16: „Item mein herr margraff von Brandenburg und bischoff von Triern und ander reichstet sein aus gezogen am Montag vor sant Margareten tag“, podle BYSTRICKÝ, Vladimír a WASKA, Karel. *O vyhnání křížáků z Čech roku 1427* s. 20 pozn. 66 však kronikář tento odjezd datuje špatně.

¹⁷¹ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let.* s. 194

¹⁷² Na rozpory při plánování postupu se zaměřil BARTOŠ, František Michálek. *Husitská revoluce. II* s. 29–30,

kupříkladu nedávno ztraceného Stříbra.¹⁷³ Plán Fridricha byl ambicióznější. Nejspíše podle rady českých pánů se chtěl zaměřit na dobytí Slaného, odkud chtěl pokračovat směrem do Prahy. Tyto dva návrhy postupu tak stály v principu proti sobě. Rozpory lze sledovat v období, kdy se část vojska pod vedením Oty utábořila nedaleko obce Planá, nedaleko Tachova. Fridrich se pokoušel strhnout několikrát hlavní rozhodování na sebe, kupříkladu argumentem, že musí zajistit podporu saskému proudu výpravy, který byl držen v šachu vojsky žatecko-louňského husitského svazu pod velením Jakoubka z Vřesovic.¹⁷⁴ Ota se však nenechal přesvědčit, a poté co Fridrich nedorazil na osobní schůzku svolanou do Teplé, se rozhodl pokračovat podle svých plánů a vytáhnout na Stříbro.¹⁷⁵

Z doby, kdy část vojska tábořila u Plané se nám zachovalo několik pozoruhodných dokumentů. Nejprve se můžeme opět obrátit na Ondřeje z Řezna, který nejspíše z domova s očekáváním vyhlížel úspěch výpravy a přepsal do své kroniky dva zajímavé listy. Oba jsou adresované řezenskému biskupovi, přičemž autorem prvního je Jan, vévoda bavorský.¹⁷⁶ Na příkladu tohoto dopisu můžeme názorně sledovat, jak problematická a zmatená byla komunikace mezi jednotlivými vojsky. Jan se zmiňuje o tom, že vévoda Albrecht Rakouský vytáhl s početnou armádou a oblehl Třebíč. Ve skutečnosti však Albrecht nikdy hranice nepřekročil a soustředil se na obranu vlastních držav.¹⁷⁷ Druhý dopis je zajímavější, protože ho psal hejtman řezenského vojska Jan Sattelboger a obsahuje podrobnější informace.¹⁷⁸ O trvajících sporech mezi markrabětem a arcibiskupem svědčí oznámení o tom, že stále se svým pánem z Trevíru čekají na Fridricha Braniborského a snad až pak vytáhnou směrem na Stříbro. Sattelboger se také snaží o odhad sil křižáckého vojska. Ve vlastním ležení se podle něj nachází asi 4000 až 5000 jezdců s velkým množstvím pěchoty, přičemž každým dnem přibývají další. Dále přebírá podobné informace o velkém (ale smyšleném) vojsku rakouského vévody, doplněné ještě zprávou o jakýchsi 15 000 mužích řádu německých rytířů. Kromě těchto počtů reflektuje také zásobovací situaci, která je podle něj dobrá až na nedostatek ovsu. Zajímavá je zmínka, že pivo, maso i chléb se nakupuje, což svědčí o snaze dodržovat nařízení vojenského řádu z Frankfurtu, jenž nakazoval místní za dodávky zásob finančně odškodnit.¹⁷⁹ Tyto zprávy

---

¹⁷³ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let.* s. 195

¹⁷⁴ BARTOŠ, František Michálek. *Husitská revoluce. II* s. 30, BYSTRICKÝ, Vladimír a WASKA, Karel. *O vyhnání křižáků z Čech roku 1427* s. 26–27

¹⁷⁵ BARTOŠ, František Michálek. *Husitská revoluce. II* s. 29–30, BYSTRICKÝ, Vladimír a WASKA, Karel. *O vyhnání křižáků z Čech roku 1427* s. 26–27

¹⁷⁶ ZACHOVÁ, Jana; ČERNÁ, Soňa a SOUKUP, Pavel. *Husitská kronika ; Dialog o českém kacířství* s. 217–218

¹⁷⁷ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let.* s. 195

¹⁷⁸ ZACHOVÁ, Jana; ČERNÁ, Soňa a SOUKUP, Pavel. *Husitská kronika ; Dialog o českém kacířství* s. 218–219

¹⁷⁹ Tamtéž, s. 218

z Plané lze ještě doplnit dopisem Henricha von Stoffela radě města Ulmu.¹⁸⁰ Na základě těchto pramenů hodnotí Bystrický situaci v ležení jako „dobrou a optimistickou“.¹⁸¹ Kritický pohled na zmíněné listy však ukazuje, že realita byla mnohem problémovější. Jak již bylo uvedeno, armáda rakouského vévody nikdy nepřekročila hranice, síly slezských knížat byly nadhodnoceny a zmiňované vojsko řádu německých rytířů nejspíše ani neexistovalo.¹⁸²

Zatímco křížácká armáda překračovala hranice, kardinál legát pobýval v bezpečí dalekého Norimberku. Do města dorazil teprve 13. července, přičemž důvod jeho otálení s připojením k výpravě přesněji popisuje F. M. Bartoš. Ten objevil dopis, zaslaný Beaufortem pražským měšťanům. Z důvodu očekávání odpovědi tak Beaufort zůstal v Norimberku až do 28. července, kdy teprve vyráží směrem k Tachovu.¹⁸³ Obsahem tohoto dopisu byla výzva k míru a návratu zbloudilých ovcí zpátky do stáda Páně. Bartoš také spekuluje o rytířské ctnosti Beauforta, který prý pokládal za povinnost rytíře řádně opovědět nepřítelství. Podstatné však je, kardinál legát během prvotní fáze výpravy zůstal mimo vojenská ležení a přišel o příležitost více zasáhnout do jejího plánování.¹⁸⁴

Přes všechny organizační problémy a neshody bylo rozhodnuto, že část vojska pod velením Oty Trevírského vyrazí od Plané směrem ke Stříbru, přičemž se zbytek oddílů kurfiřta Fridricha a saského vojska připojí později. Už v dřívější době, okolo 15. července byl k městu vyslán malý průzkumný oddíl, skládající se z šedesáti mužů. Ten se vrátil s nadějnými vyhlídkami a zprávou, že s dostatkem těžkého dělostřelectva může být Stříbro dobyto.¹⁸⁵ Došlo tak k postupnému přesunu, kdy první oddíly dorazily ke hradbám Stříbra přibližně 23. července. Časové určení většina badatelů čerpá z *Kroniky Bartoška z Drahonic*, podobně jako bližší informace o finálním počtu křížáckých vojsk. Zde hovoří kronikář o počtu asi 80 000 jízdních a stejném množství pěších.¹⁸⁶ Můžeme pozorovat určité rozpory v pohledu různých badatelů, byť otázka početnosti středověkých armád je vždy těžko zodpověditelná. Odhad Palackého se

---

¹⁸⁰ KERLER, Dietrich. *Deutsche Reichstagsakten unter Kaiser Sigmund. 3. Abteilung, 1427 - 1431*. Gotha: F.A. Perthes, 1887. s. 51–54

¹⁸¹ BYSTRICKÝ, Vladimír. *Západní Čechy v husitských válkách*. 2013 s. 215

¹⁸² BARTOŠ, František Michálek. *Husitská revoluce. II* s. 29–30, BYSTRICKÝ, Vladimír a WASKA, Karel. *O vyhnání křížáků z Čech roku 1427* s. 23–24, ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let*. s. 195, BYSTRICKÝ, Vladimír. *Západní Čechy v husitských válkách*. s. 216

¹⁸³ K odjezdu Beauforta viz PALACKÝ, František. *Urkundliche Beiträge zur Geschichte des Hussitenkrieges vom Jahre 1419 an. I Band, Von den Jahren 1419-1428*. s. 531: „der Cardinal von Engellant am nehstuergangen Montag (28. Jul.) bey vns auszgezogen zum her, daz wir meynem, sein vatterlikeit sey nutalang wol beym Her.“

¹⁸⁴ BARTOŠ, František Michálek. *Husitská revoluce. II* s. 28–29, k textu dopisu viz s. 28 pozn 14, Bartošova tvrzení přebírá BYSTRICKÝ, Vladimír a WASKA, Karel. *O vyhnání křížáků z Čech roku 1427* s. 24–25

¹⁸⁵ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let*. s. 195–196, BYSTRICKÝ, Vladimír. *Západní Čechy v husitských válkách*. s. 216

¹⁸⁶ GEBAUER, Jan; GOLL, Jaroslav. *Prameny dějin českých. Díl V = Fontes rerum Bohemicarum. Tom V. s. 596* „qui ut dicebant, plus quam LXXX miliam equitum et tantum vel plus peditum“

pohybuje mezi 80 000 a 200 000,¹⁸⁷ stejně jako Bystrického. Ten však konfrontuje tvrzení zejména německých historiků o nižších počtech účastníků výpravy s tvrzením, že jim „velice záleželo na reputaci německých vojsk.“¹⁸⁸ Vyhraňuje se tak proti Juritschovi, jehož nižší odhady se opírají o výše zmiňovanou zprávu Henricha Stoffela, který je k počtu účastníků výpravy pesimistický.¹⁸⁹ Bystrický následně dochází k závěru, že vojsko před Stříbrem se skládalo přibližně z 60 000 až 80 000 tisíc mužů, z toho asi 10 000 jízdních. Tím koriguje některé i z jeho pohledu přehnané odhady, ale stále hovoří o čtyřnásobné početní přesile, poražené díky „obdivuhodné odvaze a statečnosti českých bojovníků, s níž bez váhání a rozhodně vyrazili k vyhnání útočníka ze země.“¹⁹⁰ Bez bližšího pramenného podložení uvádí dále Durdík počty křížáckého vojska mezi 80 000 a 100 000 muži.¹⁹¹ Novější odhady, jako například Šmahelův, hovořící o vojsku 25 000 mužů, následně i v novější publikaci odsuzuje Bystrický jako „až příliš skeptické.“¹⁹²

O dění na husitské straně ve stejném období máme méně zpráv, přesto jde aspoň částečně zrekonstruovat snaha o mobilizaci spojených vojsk pod vedením Prokopa Holého. První jednání mezi jednotlivými kališnickými svazy o dalším potupu proběhlo již na konci června, přičemž ho můžeme lokalizovat přibližně do prostoru mezi Prahou a Slaným, díky zachované zprávě vyzvědače pro Fridricha Braniborského.¹⁹³ Určité nejasnosti panovaly ohledně směru útoku křížácké armády. Její hlavní proud sice směřoval do Čech ze západu, starosti však husitským velitelům dělala možnost útoku ze severu. Tento prostor sice blokoval Jakoubek z Vřesovic se silami žatecko-lounského svazu, ale stále z něho hrozilo nebezpečí.¹⁹⁴ Jako shromaždiště vojsk obránců byl proto vybrán prostor v okolí hradu Karlštejn, ze kterého mohly spojená kališnická vojska vyrazit jak na sever, tak také na západ. Hlavní oddíly husitů začaly procházet přes území Prahy okolo 12. července. Primárním zdrojem o přesunech těchto vojsk jsou zprávy Zachariáše Theobalda,¹⁹⁵ se kterými jako první pracuje František Palacký.

---

¹⁸⁷ PALACKÝ, František. *Dějiny národu českého* svazek III s. 364

¹⁸⁸ BYSTRICKÝ, Vladimír a WASKA, Karel. *O vyhnání křížáků z Čech roku 1427* s. 37

¹⁸⁹ KERLER, Dietrich. *Deutsche Reichstagsakten unter Kaiser Sigmund. 3. Abteilung, 1427 - 1431.* Gotha: F.A. Perthes, 1887. s. 51–54

¹⁹⁰ BYSTRICKÝ, Vladimír a WASKA, Karel. *O vyhnání křížáků z Čech roku 1427* s. 37

¹⁹¹ DURDÍK, Jan. *Husitské vojenství* s. 178

¹⁹² ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3. Kronika válečných let.* s. 195, BYSTRICKÝ, Vladimír. *Západní Čechy v husitských válkách.* 216

¹⁹³ BARTOŠ, František Michálek. *Husitská revoluce. II* s. 32, BYSTRICKÝ, Vladimír a WASKA, Karel. *O vyhnání křížáků z Čech roku 1427* s. 30, ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3. Kronika válečných let.* s. 196

¹⁹⁴ BARTOŠ, František Michálek. *Husitská revoluce. II* s. 32, ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3. Kronika válečných let.* s. 196

¹⁹⁵ THEOBALD, Zacharias; BAUMGARTEN, Siegmund Jakob a KORN, Johann Jakob. *M. Zacharias Theobald's Hussitenkrieg, oder, Geschichte des Lebens und der Lehre Joh. Hussens ingleichen der böhmischen Kirche nebst einem Anhang des Böhmischen Glaubensbekenntnisses.* Bresslau: Johann Jacob Korn, 1750 I. s. 339–340

Průjezd husitských vojsk Prahou trval pět dní, od 12. do 17. července a zahrnoval několik skupin vojsk. Nejprve dorazila část sirotčí výpravy, čítající asi 300 vozů a utábořila se na Bílé hoře. Následujícího dne do Prahy přibyl zbytek sirotčího vojska o asi 200 vozech, aby pak obě části společně vyrazily směrem na shromaždiště u Karlštejna. Dále městem prošlo vojsko táborského svazu s Prokopem Holým v čele o síle asi 10 000 mužů a 200 vozů. Ti zůstali v Praze dva dny a poté následovali sirotčí vojska. Poslední část husitské armády tvořily oddíly moravských kališnických šlechticů, Václava ze Strážnice, Hlaváče z Mitrova a Arnošta z Leskovce.¹⁹⁶ Stejně jako na straně křížáků zůstává otázkou přesný počet husitských vojsk. Pokud se opět opřeme o údaje uváděné Bartoškem z Drahonice, tak dostaneme celkové číslo asi 16 000 pěších a 1500 jezdců.¹⁹⁷ Tento údaj se však zdál příliš nízký Durdíkovi, který jej podle poměru k počtu vozů navyšuje na 25 až 26 000 mužů celkově.¹⁹⁸ Následné bádání tento počet přebírá, vyhraňuje se proti němu až Šmahel s tím, že ho „nelze přijmout“, a přiklání se opět spíše k údajům od Bartoška.¹⁹⁹

Zatímco se husitská vojska shromažďovala, ta křížácká se rozložila v okolí Stříbra. Přísné pokyny frankfurtského vojenského řádu byly porušeny, když byla nedaleko obléhaného města zničena vesnička Doubravy, ze které zůstal stát pouze kostel sv. Petra.²⁰⁰ Dělostřelectvo bylo rozestaveno do pozic okolo města a zahájilo ostřelování hradeb, za nimiž se skrývala posádka asi 200 mužů pod velením Přibíka z Klenové. Rekonstruovat přesný průběh obléhání je obtížné, můžeme však vycházet ze skladby s názvem *Spruch von Beheim* od Hanse Rosenplüta. Z tohoto pramene víme, že mezi oblehateli panovaly neshody ohledně toho, komu město po dobytí připadne.²⁰¹ Následně si však nechali poradit od jednoho moudrého knížete, aby rozstříleli hradby velkými puškami.²⁰² Tyto snahy však dlouhou dobu nepřinášely žádné výsledky a křížácké vojsko jen nečinně sedělo před hradbami s veliteli, kteří se nemohli odhodlat vydat rozkaz k útoku. Snad jediná více aktivní část útočící armády byli lukostřelci,

¹⁹⁶ BARTOŠ, František Michálek. *Husitská revoluce. II* s. 32, BYSTRICKÝ, Vladimír a WASKA, Karel. *O vyhnání křížáků z Čech roku 1427* s. 31, ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let.* s. 196

¹⁹⁷ GEBAUER, Jan; GOLL, Jaroslav. *Prameny dějin českých. Díl V = Fontes rerum Bohemicarum. Tom V.* s. 596 „Pragenses verco cum presbitero Procopio et aliis sectis Taboriensium et Orphanorum cums aliis eorum capitaneis et eorum complicitibus, inter quos nullus notabilis dominus erat terrestris, congregates de civitatibus et villis ad XV centena equitum et XVI milia peditum cum curribus et pixidibus corum“.

¹⁹⁸ DURDÍK, Jan. *Husitské vojenství* s. 178

¹⁹⁹ Údaj přebírá BYSTRICKÝ, Vladimír a WASKA, Karel. *O vyhnání křížáků z Čech roku 1427* s. 31, komentář Šmahela in ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let.* s. 381 pozn. 379

²⁰⁰ Popis Stříbra BYSTRICKÝ, Vladimír a WASKA, Karel. *O vyhnání křížáků z Čech roku 1427* s. 28–29

²⁰¹ HÖFLER, C. *Urkunden zur Beleuchtung der Geschichte Böhmens und des deutschen Reiches im XV. Jahrhundert.* Prag: Grégr, 1865. s. 25 „Do man solt sturmen vnd gene an die not / Do kunden sie nie kumen oberein / Itzlicher wolt die stat allein“

²⁰² Tamtéž, s. 25 „Im haben ee man sie gewan / Darnach ein weiser furst besan / Das man solt lennger peyten vnd harren / Vnd solt mit Buchsen auf der kavern / Die brustwer sitssen auf den mawer / Das sie dester mynner doynnen hetten schawer“

vyslaní hanzovními městy.²⁰³ Zajímavým dokumentem z této části výpravy je také dopis, směřovaný od českého pána Jana z Rýzemberka pro Oldřicha z Rožmberka. Jeho obsahem byla snaha Oldřicha přesvědčit, aby s husity ukončil příměří a vtrhnul táboritům do zad. Narušil by tak průběh mobilizace kališnických svazů a získal pro oblehatele Stříbra více času ke generálnímu útoku. Kladné odpovědi se mu však od opatrného Rožmberka nedostalo.²⁰⁴

Klid v táboře obláhatelů skončil, když kolem 1. srpna přišla zpráva o blížících se spojených husitských vojích. Není úplně jasné, kudy se přesně kališníci ke Stříbru blížili. Za nejvíce pravděpodobnou variantu můžeme považovat jižní směr, i když někteří badatelé hovoří také o možnosti využití trasy mezi Prahou, Plasy a Teplou. Jelikož o přesunu husitských vojsk téměř nemáme dobových zpráv²⁰⁵, je obtížné se přiklonit k jedné variantě. Podstatné však je, že se husité blížili a křižáci museli reagovat.²⁰⁶ Informace o samotném střetu můžeme kromě výše zmíněné skladby Hanse Rosenplüta čerpat také z dopisu Fridricha Braniborského pro krále Zikmunda, byť na text samotný musíme nahlížet kriticky. Byl napsán až po skončení výpravy a kurfiřt se v něm snaží králi vysvětlit její neúspěch.²⁰⁷

Prvním rozhodnutím válečné rady křižáckého vojska bylo vyslat na průzkum skupinu 300 jezdců pod velením Jindřicha z Plavna, což prý udělal ochotně a rád.²⁰⁸ Ta byla následována větším oddílem 3000 jezdců v čele s vévodou Jindřichem Bavorským.²⁰⁹ Následně byly vydány pokyny, aby se vojsko chystalo na bitvu. Přípravy byly zahájeny přesunem části děl z obléhacích pozic do vhodnějšího prostoru na nedalekém kopci. Křižáci se nejspíše chtěli spoléhat na svoji značnou palebnou sílu a postavení na kopci využít ke zpomalení postupu husitů. Tyto přípravy však vyžadovaly čas, který měl získat výše zmíněný výpad Jindřicha Bavorského. Ten se však nečekaně kolem půlnoci vrátil do tábora, aniž by proti husitům podnikl jakékoliv útočné akce a zpomalil tak jejich přesun.²¹⁰ Následujícího dne ráno (tj. 3. srpna) probíhaly závěrečné přípravy na střetnutí. Křižáci se dokonce pokusili postavit husitům jejich

---

²⁰³ PALACKÝ, František. *Dějiny národu českého* svazek III., s. 362

²⁰⁴ BYSTRICKÝ, Vladimír a WASKA, Karel. *O vyhnání křižáků z Čech roku 1427* s. 30, ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let.* s. 196

²⁰⁵ BYSTRICKÝ, Vladimír a WASKA, Karel. *O vyhnání křižáků z Čech roku 1427* s. 32 pozn. 128 hovoří pouze o „dvoji zmínce Starých letopisů o pochodu přes Rokycany“

²⁰⁶ Přesunem husitských vojsk se podrobně zabýval BYSTRICKÝ, Vladimír a WASKA, Karel. *O vyhnání křižáků z Čech roku 1427* s. 32 pozn. 128, BYSTRICKÝ, Vladimír. *Západní Čechy v husitských válkách.* s. 219

²⁰⁷ PALACKÝ, František. *Urkundliche Beiträge zur Geschichte des Hussitenkrieges vom Jahre 1419 an. I Band, Von den Jahren 1419-1428.* s. 539–542

²⁰⁸ HÖFLER, C. *Urkunden zur Beleuchtung der Geschichte Böhmens und des deutschen Reiches im XV. Jahrhundert.* Prag: Grégr, 1865. s. 25: „Das tet er williglich vnd gern“

²⁰⁹ PALACKÝ, František. *Urkundliche Beiträge zur Geschichte des Hussitenkrieges vom Jahre 1419 an. I Band, Von den Jahren 1419-1428* s. 541 „Also schickten mein obgenanten hern vnd frunde die noch vor der misen waren, den von plawen mit IIIc pferden die feindt zu beschauen vnd auf jn meinen Schwager herzog henrich mit IIIm pferden ob man nichts frumme darob genemen mocht“

²¹⁰ Popis příprav na bitvu viz BYSTRICKÝ, Vladimír. *Západní Čechy v husitských válkách.* 2013 s. 220

vlastními taktikou a byl vydán pokyn zformovat na kopci vozovou hradbu.²¹¹ Problém však nastal, když byl vydán rozkaz k přesunu ostatních částí vojska. Zpočátku vše probíhalo spořádaně, chaos se začal šířit ve chvíli, kdy při ústupu byly zapáleny části bývalého tábora obléhatelů. Na úzkých cestách vedoucích směrem od města začala záhy vznikat zácpa, tvořená nejen vojenskými oddíly, ale také doprovodnými a zásobovacími jednotkami. Narůstající zmatek se proměnil ve všeobecnou paniku a hromadný ústup směrem k Tachovu, přičemž některé jednotky rovnou přešly hranice a jejich další účast na tažení tímto skončila.²¹² Z této doby se zachoval dopis sluhý chebského měšťana Hanse Jungherra pro jeho pána. Pisatel se nacházel očividně v nejisté situaci, protože viděl na vlastní oči útěk křížáků se stády dobytka, přičemž zejména pěchota se odmítala vrátit zpátky do boje.²¹³ V dopise píše, že se sám nachází v Bernově (Pernau) a prosí o další pokyny, jak má dále postupovat.²¹⁴ S velkým pochopením na ústup nenahlížel ani Rosenplüt, podle kterého to rozesmutnilo Boha s anděly.²¹⁵

Útěk části křížové armády se zastavil před hradbami Tachova, kde na ně čekal legát Beaufort. Ten se ze začátku pokoušel zjednat pořádek a obrátit utíkající zpátky na nepřítele.²¹⁶ Následně se rozhodl svolat válečnou radu, kdy se mělo rozhodnout o dalším postupu. Zde apeloval na svolaná knížata a rytíře, aby zůstali a bojovali proti husitům. Napomínal je prý tak důrazně, že se všichni opět sjednotili a na svou věrnost stvrдили, že už nebudou nikam utíkat.²¹⁷ Síla kardinálovy osobnosti tak nejspíše zapůsobila, přičemž bylo rozhodnuto o přenocování a svedení bitvy následujícího dne. V mezichase dorazilo husitské vojsko pod vedením Prokopa Holého ke Stříbru. Když zjistili, jak situace vypadá, bylo rozhodnuto ustupujícího nepřítele

---

²¹¹ PALACKÝ, František. *Urkundliche Beiträge zur Geschichte des Hussitenkrieges vom Jahre 1419 an. I Band, Von den Jahren 1419-1428* s. 541 „Do wir als auf den bergk kamen vnd vnser volk schawten, do war des volks in den nachten davor tu rosse vnd zu fusse vnd auch der wagen domit man ein wagenburgh nach ordnung des streits gemacht solt haben, so dann bestalt vnd geordinirt war“, HÖFLER, C. *Urkunden zur Beleuchtung der Geschichte Böhmens und des deutschen Reiches im XV. Jahrhunderte.* s. 25 „Dieweile ein weiser man bedacht / Daz man ein wagenburg slahan“

²¹² Popis ústupu BARTOŠ, František Michálek. *Husitská revoluce. II* s. 31, BYSTRICKÝ, Vladimír a WASKA, Karel. *O vyhnání křížáků z Čech roku 1427* s. 33, ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let.* s. 196, BYSTRICKÝ, Vladimír. *Západní Čechy v husitských válkách.* České Budějovice: Veduta, 2013 s. 221

²¹³ PALACKÝ, František. *Urkundliche Beiträge zur Geschichte des Hussitenkrieges vom Jahre 1419 an. I Band, Von den Jahren 1419-1428* s. 532: „Das sehe ich mit meinen eigenen Augen und sie hätten Kühe über den Wald getrieben und gezogen, wohl mit zweihundert Pferden. Diese hat man alle wieder zurückgetrieben, besonders das Fußvolk kehrt nicht zurück“

²¹⁴ Tamtéž, s. 532: „Ich lasse Euch wissen, dass wir in Pernau (heute Pärnu in Estland) liegen und (nicht) wissen wohin. Wir bitten Eure Gnaden, dass Ihr uns Bescheid gebt, wie wir uns verhalten sollen.“

²¹⁵ HÖFLER, C. *Urkunden zur Beleuchtung der Geschichte Böhmens und des deutschen Reiches im XV. Jahrhunderte.* s. 25 „Das got mocht getruert haben vnd die engel“

²¹⁶ Tamtéž, s. 25 „Der Cardinal ju do gepot / Das sie widervmb solten keren“

²¹⁷ Tamtéž s. 25 „Das gepot er inen bey trewen vnd eren / Allen fursten herren rittern vnd knechten / Das sie an die hussen solten vechten / Were bey got ewig wolt bleiben / Der solt die hussen helffen verteyben“, dále „Mit eleglicher stymme da awss rieß / Vnd manet die fursten also tieff / Das sie wieder zusamenn gingen / Vnd aber einander rat an vingeu / Vnd wurden alle vber eyn / Das keiner nich solt zichen wider heym / Des gehiessen sie alle ire treue zusamenn“

pronásledovat a svést s ním bitvu příštího dne. Cílem bylo také nejspíš dobýt Tachov, aby se podobným vpádům na české území v budoucnu snadněji předcházelo.²¹⁸

S rozbřeskem 4. srpna se zbytek křižácké armády chystal k bitvě. Beaufort, konečně stojící v čele výpravy, se rozhodl opětovně apelovat na čest a víru svých vojáků. Vystoupil na kopec, kde rozvinul korouhev s vyobrazením ukřížovaného Krista. Na některé účastníky tažení měl tento symbol velký dopad, například mladý saský vévoda Fridrich dokonce vznesl návrh sestoupit z koní a bojovat pěšmo. To však bylo většinou zkušenějších velitelů odmítnuto.²¹⁹ Následovala poněkud trapná epizoda, kdy mělo dojít k přetahování se jednotlivých velitelů o řečenou korouhev, která nakonec skončila na zemi, což bylo přijato jako všeobecně špatné znamení.²²⁰ Tento okamžik můžeme považovat poslední, kdy ještě měla výprava určitou formu a vedení. Křižáci poté začali chvatně opouštět bojiště, takže blížící se husitské vojsko potkalo u Tachova už jen zbytky zadního voje ustupujících sborů, se kterými svedlo několik šarvátek a ukořistilo velké množství válečného materiálu. Část útočníků se stihlo schovat do pevných zdí tachovské pevnosti, kde se ještě několik dní bránili, ale v tomto okamžiku bylo už jasné, že plánovaný rozhodný útok skončil fiaskem.²²¹

5.4. Po porážce křižáckých vojsk:

Bezprostřední útěk od Tachova se nesl ve znamení značného chaosu. Křižáci byli husity pronásledováni skrze pohraniční lesy, jak nám o tom podává ve své *Historii české zprávu Piccolomini*.²²² Nějakou dobu také trvalo, než se o porážce výpravy dozvěděli ve městech v říši, díky tomu může Norimberk ještě 8. srpna (tj. čtyři dny po útěku od Tachova) posílat kurfiřtům posily a vůz plný kopí.²²³ Menší část katolické armády, zejména jednotky plzeňského landfrýdu, se místo útěku rozhodla bránit v Tachově. Strany se tím pádem obrátily a útočníci se sami ocitli pod obležením husitského vojska. Ti byli nejspíše na dobývání pevnosti dobře připraveni a zahájili dělostřeleckou palbu, společně s budováním rozsáhlých podkopů pod

²¹⁸ BYSTRICKÝ, Vladimír a WASKA, Karel. *O vyhnání křižáků z Čech roku 1427* s. 40

²¹⁹ HÖFLER, C. *Urkunden zur Beleuchtung der Geschichte Böhmens und des deutschen Reiches im XV. Jahrhundert*. s. 26 „Der sprach zu den fürsten ritteren vnd knechten / Wer abe woll tretten vnd zu fussen will fechten / Mit dem wil ich sein voren / Ee wolt ich ich were nie geboren / Solten wir die armen also verkauffen“

²²⁰ Podrobně zpracoval BARTOŠ, František Michálek. *Husitská revoluce. II* s. 31 pozn. 17

²²¹ BARTOŠ, František Michálek. *Husitská revoluce. II* s. 33, BYSTRICKÝ, Vladimír a WASKA, Karel. *O vyhnání křižáků z Čech roku 1427* s. 40, ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let*. s. 198

²²² BYSTRICKÝ, Vladimír a WASKA, Karel. *O vyhnání křižáků z Čech roku 1427* s. 40, MARTÍNKOVÁ, Dana; HADRAVOVÁ, Alena; MATL, Jirí a ŠMAHEL, František. *Historia Bohemica = Historie česká*. s. 145

²²³ PALACKÝ, František. *Urkundliche Beiträge zur Geschichte des Hussitenkrieges vom Jahre 1419 an. I Band, Von den Jahren 1419-1428* s. 532–533 „vnd darauf haben wir demselben vnserm zewg einen wagen mit gleden nach ewer gnafen geigerung auch zugesandt“

hradbami. To společně s šířícím se požárem vedlo k prolomení obrany města, které bylo po krvavém útoku dobyto 11. srpna. Zbytek vojáků se stáhnul do hradu, ten však nebyl připraven na dlouhodobé obléhání, a tak se posádka, čelící vyhladovění, po několika dnech vzdala. Tachov se tak stal významným opěrným bodem husitských svazů v západních Čechách.²²⁴ Ve svém dopise králi Zikmundovi se Fridrich Braniborský snažil ospravedlnit svoji nečinnost, kdy se se svými jednotkami přes hranice nevydal na pomoc obleženému městu. Fridrich argumentuje tím, že zprávu o jeho pádu dostal dřív, než bylo v jeho možnostech vytáhnout.²²⁵

Za jediný větší úspěch křížové výpravy můžeme považovat tažení slezských knížat směrem na Náchod. I když bylo zejména území Javorska a Svídnice popleněno útoky husitů v květnu, tak Slezané dodrželi slib a na počátku srpna vtrhli sirotkům do zad. Na pomoc ohroženému městu vytáhl hejtman Jan Čapek ze Sán s hotovostí královehradeckého kraje.²²⁶ Popis střetnutí se zachoval ve *Starých letopisech českých* a je zajímavý tím, že se zdánlivě neporazitelní husité nejspíše nechali od Slezanů vlákat do pasti. Obránci se totiž neuváženě vypravili z města vstříc zdánlivě slabšímu nepříteli, který na ně nečekaně udeřil skrytými zálohami, schovanými za nedalekým kopcem. Husité byli obráceni na útěk, zatímco Slezané vypálili předměstí, kde podle kronikáře zavraždili mnoho chudých a nemocných. Tím však brali svoji část tažení za ukončenou a vydali se na zpáteční cestu.²²⁷

Zprávy o porážce křížové výpravy se začaly pomalu šířit katolickým světem a s nimi se ozývaly také první reakce. Ondřej z Řezna do své kroniky při popisu průběhu kruciáty nechává promlouvat své emoce, když popisuje sváry mezi jednotlivými katolickými pány u Tachova: „Ale podivnou shodou okolností si navzájem nepomohli, nevytrvali, což říci a napsat je velice smutné.“²²⁸ Zároveň se odkazuje na Bibli, konkrétně na proroka Izaiáše: „Tehdy mi přišla na mysl slova proroka Izaiáše: Hospodin namíchal do jeho nitra ducha závratí, tj. sváru a bludu, jak píší učenci; dopustil to, aby potrestal špatnosti těch, u nichž se naplnilo, co je psáno tamtéž: Běda tobě, který šíříš zhoubu a sám nejsi huben, který jednáš věrolomně, ač se vůči tobě nikdo

---

²²⁴ BARTOŠ, František Michálek. *Husitská revoluce. II* s. 33, BYSTRICKÝ, Vladimír a WASKA, Karel. *O vyhnání křížáků z Čech roku 1427* s. 41, ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let.* s. 198

²²⁵ PALACKÝ, František. *Urkundliche Beiträge zur Geschichte des Hussitenkrieges vom Jahre 1419 an. I Band, Von den Jahren 1419-1428.* s. 542 „Schriben mir die andern fürsten vnd herrn, die unglaublichen hetten tachaw belegert vnd begerten das ich mit meiner macht zu ziehen, vnd das mit sampt jn helffen retten solt, darzu ich willig war vnd all den meinen alt vnd jungen zu stunden aufgebotten, das mir aber widerboten worden indes wane die stat carpos mit Feuer crober“

²²⁶ Popis slezského vpádu viz ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let.* s. 196

²²⁷ ŠIMEK, František a BARTOŠ, František Michálek. *Staré letopisy české: z vratislavského rukopisu novočeským pravopisem.* Praha: Historický spolek, 1937. s. 54 „A když již Němci uhlédají svú chvíli, tehdy potisknú Čechuov silně před sebu; tak je tisknú, až Čechové hřbet dadie před Němci. A když uzří německé vojsko, že Čechové běží před Němci, tehdy všeko vojsko německé úprkem běží k městu; a Čechové před nimi do města utekú a Němci za nimi, tepúce a bijíce, kohož postihnú.“

²²⁸ ZACHOVÁ, Jana; ČERNÁ, Soňa a SOUKUP, Pavel. *Husitská kronika ; Dialog o českém kacířství* s. 221

věrolomně nezachoval. Až dokončíš zhoubu, propadneš sám zhoubě atd.“²²⁹ Podobné odkazy na Bibli či jiné církevní autority rozhodně nebyly výjimečné, můžeme je vidět jak v jiných částech Ondřejovy kroniky,²³⁰ tak v dílech soudobých autorů.²³¹ Ve spíše ironickém tónu komentoval příčiny neúspěchu také Rosenplüt, zmiňující útěk knížat a pánů bez toho, aby dobyli jakýkoliv hrad nebo město.²³² Porážka výpravy byla samozřejmě reflektována také v českém prostředí. Bartošek z Drahonice jako správný katolík lituje výsledku bojů a specifiky zmiňuje ztrátu velkého děla Václava IV., zvaného Chmelík.²³³ Na straně kališníků bylo více radosti, která se propisuje i do *Písně o vítězství u Domažlic*, sepsané Vavřincem z Březové o několik let později. V ní křižáci, utíkající z bojiště u Domažlic, omlouvají své selhání poukazem na předchozí prohry. Jedním z těchto příkladů je také střetnutí u Stříbra v roce 1427, kdy se hovoří o velkém sboru, který však byl vyhnán husity ze země, přičemž musel opustit vozy a mnohé další věci.²³⁴

Neúspěch výpravy však rozhodně neznamenal konec snah katolického světa vojensky porazit husitské hnutí. Ve svém dopise králi Zikmundovi se Fridrich Braniborský zmiňuje o iniciativě kardinála Beauforta, který bezprostředně po útěku od Tachova nechal svolat další sněm do Frankfurtu na 16. září.²³⁵ Fridrich také Beauforta chválí za jeho práci na výpravě a jeho čestný a odvážný projev.²³⁶ V kardinálově dalším působení můžeme pozorovat také tendence aktivně zapojit do boje proti husitům regiony, kterých se tento problém v minulosti aktivně přímo netýkal. Jedná se o například o vyhlášení povinného ročního desátku pro duchovenstvo všech diecézí i mimo prostor říše, jenž však nepřinesl téměř žádné výsledky.

²²⁹ ZACHOVÁ, Jana; ČERNÁ, Soňa a SOUKUP, Pavel. *Husitská kronika ; Dialog o českém kacířství* s. 221

²³⁰ Tamtéž, s. 140 (odkaz na Mojžíše), s. 184 (odkaz na sv. Augustina)

²³¹ K využití Bible jako zdroji argumentů za husitských válek viz SOUKUP, Pavel. Bible a násilí za válek s husity. In: *Křížové výpravy v pozdním středověku: kapitoly z dějin náboženských konfliktů*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2010, s. 78–89, k Ondřejovi z Řezna konkrétně s. 83

²³² HÖFLER, C. *Urkunden zur Beleuchtung der Geschichte Böhmens und des deutschen Reiches im XV. Jahrhunderte*. s. 27: „Wann ist das nicht ein gorsse schant / Das akke fursten zugeb auss dem lant / Ee sie ye kein sloss oder stat gewonnen“

²³³ GEBAUER, Jan; GOLL, Jaroslav. *Prameny dějin českých. Díl V = Fontes rerum Bohemicarum. Tom V*. s. 596: „Et cum predicti Taborienses et Pragenses ad ipsos Theutunicos appripinquerunt per tria adhuc miliaria vel citra, praedicti principes a dicta civitate Myza versus Bavariam fugierunt, in qua fugacione pixidem magnam domini regis Sigismundi predicti.“, o zbrani je také zmínka in ŠIMEK, František a BARTOŠ, František Michálek. *Staré letopisy české: z vratislavského rukopisu novočeským pravopisem* s. 53: „A tu Táboři vezmú pušku Chmelík nebožtíka krále Václavova.“

²³⁴ HEŘMANSKÝ, František; BLÁHOVÁ, Marie a ČAPEK, Jan Blahoslav. *Husitská kronika ; Píseň o vítězství u Domažlic*. Vydání II., opravené (ve Svobodě I.). Praha: Svoboda, 1979. s. 291–292: „Jak velký sbor to kdysi byl / jenž na Stříbro tam útočil, / kraj obsadili okolní / a zdáli se tak nezdolní / však také chlapi zbili je / a vyhnali je z Čechie“

²³⁵ PALACKÝ, František. *Urkundliche Beiträge zur Geschichte des Hussitenkrieges vom Jahre 1419 an. I Band, Von den Jahren 1419-1428*. s. 542 Auch hat vnser her der Cardinal einen tag acht tage nach nativitas marie gen Grankfurt beruffet vns den den fürsten zugeschriben“

²³⁶ Tamtéž, s. 542 „Auch thu ich ewr gnaden zu wissen, das sich der egenant Cardinal in den sachen zu beheim gar kecklich vnd erberlich erzeigt hat, das er alle sachen gerne gut gesehen vnd darzu geholfen hett“

Kromě toho se Beaufort objevil také na dvoře burgundského vévody Filipa Dobrého, kterému nejspíše nabídl vedení další křížové výpravy.²³⁷ Konec anglického kardinála jako hlavního organizátora protihusitských tažení však znamenal rok 1429, kdy se s nově naverbovaným vojskem, čítajícím něco mezi 2000 a 3000 muži, přepravil z Anglie do Francie a místo toho, aby táhnul do Čech, je využil ve stále probíhajících bojích stoleté války. Reakce francouzského dvora a papeže na sebe nenechaly dlouho čekat a bojovný kardinál byl Martinem V. suspendován.²³⁸

---

²³⁷ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let.* s. 234–235, k zapojení Filipa Dobrého do husitských výprav viz SVÁTEK, Jaroslav. „Návod jak vést válku proti českým kacířům“ s. 90–101 in SOUKUP, Pavel a SVÁTEK, Jaroslav. *Křížové výpravy v pozdním středověku: kapitoly z dějin náboženských konfliktů.* Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2010

²³⁸ WHELAN, Mark. Between Papacy and Empire: Cardinal Henry Beaufort, the House of Lancaster, and the Hussite Crusades.. *The English Historical Review.* 2018, roč. 133, č. 560, s. 23–26, ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let.* s. 235

6. Spory o vedení

„Pokusili jsme se ukázat hlavní příčiny rozpadu křížácké výpravy, mezi něž patřily politické rozpory a nejednota velení, odrážející feudální roztržštěnost celého tehdejšího společenského zřízení.“²³⁹ Těmito slovy uvádí Vladimír Bystrický závěr své publikace, kdy shrnuje příčiny neúspěchu křížové výpravy v roce 1427. Není jediný, kdo naráží na problematickou situaci ve vedení výpravy, které si všímali další badatelé, ale také již soudobí kronikáři.²⁴⁰ Není pochyb o tom, že ke sporům mezi nejvyššími představiteli v čele křížových tažení docházelo a nebyly ničím výjimečným. Plánovaná výprava v roce 1427 se však měla lišit, protože byla organizována s odstupem po několika neúspěšných pokusech o porážku husitů, ze kterých její čelní představitelé chtěli načerpat zkušenosti a vyhnout se opakování stejných chyb.²⁴¹ Ani to však nezabránilo tomu, aby tažení skončilo neúspěšně. Cílem této kapitoly tedy je ukázat, na jakém základě se snažili vedoucí představitelé kruciáty v roce 1427 vyhnout problémům týkajících se velení v kontrastu s tím, jak nakonec vše probíhalo.

Organizace křížové výpravy nebyla jednoduchou záležitostí. Samotný boj většinou trval v rozmezí hodin či jednotek dní, bylo však nutno zajistit fungující logistiku, koordinaci, průzkum a mnoho dalšího. Z toho důvodu bylo pro úspěch tažení klíčové, aby v jeho čele stál rozhodný vůdce, kterého ostatní respektovali a byli ochotni se podříditi jeho pokynům. Otázka vedení křížových výprav proti husitům tvořila problematickou kapitolu přípravy většiny z nich, neboť o něj soupeřili ambiciózní jedinci, napojení na některý ze tří mocenských okruhů, které se zde pokusím v krátkosti představit.

Nejprve se jedná o papeže, společně s jeho byrokratickým aparátem a legáty. Klíčová role papeže při organizaci kruciát je na první pohled zřejmá, protože byl tím, kdo ji mohl plnohodnotně vyhlásit.²⁴² Do bezprostřední přípravy a vedení však zasahoval pouze sporadicky, byť se samozřejmě našly výjimky.²⁴³ Hlava katolické církve tak spíše zajišťovala legitimitu daného tažení pro ostatní účastníky a zaštiťovala svojí osobou organizační kroky jako vybírání daní či kázání odpustků. Specifické bylo postavení papežských legátů, kteří byli k jednotlivým

---

²³⁹ BYSTRICKÝ, Vladimír a WASKA, Karel. *O vyhnání křížáků z Čech roku 1427* s. 43

²⁴⁰ O rozporech mezi knížaty viz ZACHOVÁ, Jana; ČERNÁ, Soňa a SOUKUP, Pavel. *Husitská kronika ; Dialog o českém kacířství* s. 221, HÖFLER, C. *Urkunden zur Beleuchtung der Geschichte Böhmens und des deutschen Reiches im XV. Jahrhunderte*. s. 27

²⁴¹ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3. Kronika válečných let*. s. 195

²⁴² K vyhlášení křížových výprav viz SOUKUP, Pavel. Kolik bylo křížových výprav proti husitům? Papežská autorita a její uplatnění ve válce s herezí. *Český časopis historický* 2023, roč. 121, č. 4, s. 1017–1018

²⁴³ Například Pius II. v čele výpravy v roce 1463 viz WEBER, Benjamin. *Existovaly v 15. století papežské projekty křížových výprav?* s. 40 in SOUKUP, Pavel a SVÁTEK, Jaroslav. *Křížové výpravy v pozdním středověku: kapitoly z dějin náboženských konfliktů*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2010

výpravám jmenování a reálně do organizace a průběhu zasahovali. V jejich případech záleželo často na osobnosti jednotlivého legáta, jak moc se dokázal prosadit či ovlivnit ostatními účastníky.²⁴⁴ Tito legáti byli samozřejmě úzce navázáni na papeže, ale jak lze vidět na osobě legáta Henryho Beauforta, mohli proti kurii prosadit vlastní rozhodnutí, byť pak museli čelit jeho následkům.²⁴⁵

V čele druhé vlivné skupiny stál římský král, kterým byl po celou dobu trvání první fáze protihusitských křižáct (tj. 1420–1431) Zikmund Lucemburský. Osobně se účastnil pouze první křižové výpravy do českých zemí v roce 1420, protože jako držitel titulu uherského krále se musel čím dál tím více soustředit na obranu východní hranice před stále rostoucí mocí Osmanské říše.²⁴⁶ Přesto zasahoval do chystaných projektů výprav například listy podpory nebo účastí svých vyslanců na říšských sněmech.²⁴⁷ Bezprostřední nepřítomnost krále umožňovala, aby větší váhu nejen při organizaci křižových výprav získávala třetí skupina.

Tato skupina byla nejméně jednotná a tvořili ji představitelé vysokých světských, ale i církevních pozic. Z hlediska hierarchie stálo v čele této skupiny sedm říšských kurfiřtů, jejichž počet byl od roku 1356 formálně potvrzen Karlem IV. při zavedení *Zlaté buly* pro Svatou říši římskou. Jednalo se o držitele tří duchovních a čtyř světských úřadů.²⁴⁸ Důležité je si uvědomit, že i arcibiskupové měli vlastní území, vojenské kapacity a představovali ve své době rozhodně více šlechtice než čistě duchovní. Právě některý z kurfiřtů, či více z nich, stálo v čele většiny křižových výprav vedoucích do českých zemí.

Snahu předejít konfliktům ve vedení výpravy zachycuje vojenský řád, vydaný ve Frankfurtu v roce 1427. Text zaznamenaný Ondřejem z Řezna obsahuje dva záznamy, kdy jeden je spíše fragmentární, mezi nařízeními je zařazen hned na druhém místě a hovoří o tom, že „hejtmany tažení mají být...“, přičemž jména konkrétních osob vynechává.²⁴⁹ Podrobnější informace můžeme čerpat ze závěru dokumentu, jehož poslední bod stanovuje jasná pravidla pro hierarchii velení: „Dále pokud tři arcibiskupové, mohučský, kolínský a trevírský, přijedou na výpravu každý osobně, pak má být hejtmanem kolínský arcibiskup, nebo kdyby nepřišel, tak arcibiskup trevírský, nebo kdyby nepřišel žádný z nich, tak jím má být a zůstat arcibiskup mohučský, pokud tam přijde. A ten z nich, který bude hejtmanem, si má k sobě vzít ještě

---

²⁴⁴ O papežských legátech obecně viz KALOUS, Antonín. *Plenitudo potestatis in partibus?: papežští legáti a nunciové ve střední Evropě na konci středověku (1450-1526)*. Brno: Maticе moravská, 2010.

²⁴⁵ WHELAN, Mark. *Between Papacy and Empire: Cardinal Henry Beaufort, the House of Lancaster, and the Hussite Crusades.. The English historical review*. 2018, roč. 133, č. 560, s. 26–29

²⁴⁶ BAUM, Wilhelm. *Císař Zikmund: Kostnice, Hus a války proti Turkům*. s. 227–252

²⁴⁷ BYSTRICKÝ, Vladimír a WASKA, Karel. *O vyhnání křižáků z Čech roku 1427* s. 13

²⁴⁸ MONNET, Pierre. *Karel IV: evropský císař*. Praha: Univerzita Karlova, Karolinum, 2023. s. 65–67

²⁴⁹ ZACHOVÁ, Jana; ČERNÁ, Soňa a SOUKUP, Pavel. *Husitská kronika ; Dialog o českém kacířství* s. 212

jednoho nebo více světských knížat, jak bude potom potřeba, a s nimi se dohodnout na dalším hejtmanovi. A na kom se takto shodnou jako na hejtmanovi, ten jím má být spolu s tím jmenovaným hejtmanem a zůstat jím a neprotivit se tomu.“²⁵⁰ Známe různé verze tohoto dokumentu, které se v otázce řízení výpravy v drobnostech odlišují. Například v zachovaných aktech říšského sněmu z Frankfurtu je odstavec, věnující se zmiňované hierarchii vedení umístěn na druhém místě, stejně je tomu také v Tomanově edici.²⁵¹ Ve skutečnosti ani toto na první pohled jasné rozdělení pravomocí nezabránilo konfliktům mezi hlavními muži výpravy, Fridrichem Braniborským a Otou Trevířským.

Dle nařízení frankfurtského sněmu se měl tedy stát vrchním velitelem výpravy trevířský arcibiskup Ota, protože arcibiskup kolínský se tažení neúčastnil. Přednostní nominace kurfiřtů, držících duchovní úřady, měla nejspíše zajistit větší účast ze západního prostoru říše, který nebyl husity bezprostředně ohrožován a ochota přidat se k tažení zde byla menší. Fridrich Braniborský sice na sněmu s tímto jmenováním souhlasil, v průběhu výpravy však podnikl řadu kroků, které jasně ukazovaly, že se sám snažil být pánem situace.²⁵² Problémy s velením nastaly již v období mobilizace vojsk na shromaždištích. Na frankfurtském sjezdu byla dohodnuta lokace v okolí Norimberku, kam se svojí armádou zamířil Ota Trevířský společně s bavorskými vévody a špýrským biskupem. Fridrich Braniborský však dorazil společně s franckými rytíři k Chebu, který jakožto výchozí bod označil ve svém manifestu, vydaném na sněmu v Bamberku v lednu 1427. Tato nejednotnost ve velení se následně projevila také v plánování dalších kroků. Jak již bylo řečeno výše, Fridrich Braniborský se chtěl vydat se svojí armádou směrem na Slaný, Ota Trevířský měl v plánu držet se spíše zemské hranice a operovat v blízkosti prostoru ovládaném plzeňským landfrýdem.²⁵³

Mezi jednotlivými proudy křížácké armády probíhala čilá komunikace, která měla vyřešit výše zmíněné neshody. K první osobní schůzce mezi Fridrichem Braniborským a Otou Trevířským došlo několik dní poté, co arcibiskupova armáda vyrazila od Norimberku směrem na Cheb. Při tomto setkání se ho snažil Fridrich nejspíše přesvědčit o přednostech svého plánu a přesunu do Čech, jednání však vedlo pouze k dočasnému kompromisu. Obě armády se měly setkat co nejdříve v ležení u Plané a tam se následně dohodnout na dalším postupu.²⁵⁴

---

²⁵⁰ ZACHOVÁ, Jana; ČERNÁ, Soňa a SOUKUP, Pavel. *Husitská kronika ; Dialog o českém kacířství* s. 217

²⁵¹ KERLER, Dietrich. *Deutsche Reichstagsakten unter Kaiser Sigmund. 3. Abteilung, 1427 - 1431.* Gotha: F.A. Perthes, 1887 s. 35, TOMAN, Hugo. *Husitské válečnictví za doby Žižkovy a Prokopovy* s. 396

²⁵² ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let.* s. 195

²⁵³ BARTOŠ, František Michálek. *Husitská revoluce. II* s. 29–30, BYSTRICKÝ, Vladimír a WASKA, Karel. *O vyhnání křížáků z Čech roku 1427* s. 22, ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let.* s. 195

²⁵⁴ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let.* s. 195, BYSTRICKÝ, Vladimír a WASKA, Karel. *O vyhnání křížáků z Čech roku 1427* s. 25

Z hlediska následného neúspěšného průběhu je zajímavé, jak toto jednání popisuje Fridrich ve svém dopise králi Zikmundovi po skončení výpravy. Zde hovoří o tom, že k Tachovu měla zamířit pouze arcibiskupova armáda, zatímco on měl táhnout směrem na Stříbro.²⁵⁵

Fridrich následně využívá žádosti velitelů saského proudu křížové výpravy, aby se s nimi setkal u Kadaně, protože se cítili ohroženi husitskými vojsky žatecko-lounského svazu. Díky tomu se stále může držet své původní myšlenky o postupu hlouběji do Čech. Vojska se tedy setkala v okolí Kadaně nejspíše okolo 13. července a následně obsadila města Mašťov a Žlutice.²⁵⁶ Ve stejnou dobu však očekával Fridrichův příchod v táboře u Plavna také arcibiskup Oto. Místo kurfiřtovi armády však dorazil pouze jeho posel, který Otu informoval o Fridrichově postupu a přednesl Fridrichovo přání, aby se k němu arcibiskup připojil a společně postupovali se severním proudem.²⁵⁷ Tuto značnou samostatnost ve velení arcibiskup nesl nelibě, neboť podle výše zmíněného frankfurtského řádu měl být hlavou výpravy pouze on. Rozhodl se proto držet se původních plánů a postupovat směrem na Stříbro. Tomu však měl předcházet ještě poslední pokus o vyjednání kompromisu s Fridrichem, ke kterému mělo dojít na půdě premonstrátského kláštera v Teplé. Ten se však vůbec k jednání nedostavil a bylo tedy rozhodnuto, že arcibiskupova vojska vyrazí ke Stříbru samostatně a zahájí obléhání bez něj.²⁵⁸ Fridrich se sice k městu koncem července přiblížil a jeho vojáci se podíleli na obléhání, on však sám odjel do Tachova, oficiálně z důvodu vážné nemoci.²⁵⁹ Výše zmíněné problémy s velením a hierarchií neměly za následek pouze vnitřní chaos v křížácké armádě, hrály totiž také do karet husitům. Ti se mohli díky několikanásobnému zdržení katolických armád mobilizovat a přesunout směrem k ohroženému Stříbru.

Obecně lze říci, že komplikace týkající se velitelského postu a společného postupu provázely křížovou výpravu v roce 1427 od samotného počátku. Na základě frankfurtského řádu můžeme jasně doložit, že cílem bylo předejít sporům a jasně delegovat pravomoci velitele výpravy, kterým se stal arcibiskup Ota. Ten se však ve skutečnosti musel potýkat zejména s ambiciózním kurfiřtem Fridrichem a jeho snahou stát fakticky v čele výpravy. Rozpory mezi nimi panovali už ohledně mobilizace, ale hlavně obecné strategie postupu. Můžeme proto říci,

---

²⁵⁵ PALACKÝ, František. *Urkundliche Beiträge zur Geschichte des Hussitenkrieges vom Jahre 1419 an. I Band, Von den Jahren 1419-1428.* s. 540 „da riet ich do selbs hin zu jn vnd wurden do zu rate das die egenanten fürsten hern vn Stete für Tachau vnd die obgenanten hern von Bamberg vnd von Wirczbur vnd ich für den Slakenwerde ein gen Beheim zichen solten, das wir also von sulche volke tetten.“

²⁵⁶ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let.* s. 195–196

²⁵⁷ BYSTRICKÝ, Vladimír a WASKA, Karel. *O vyhnání křížáků z Čech roku 1427* s. 26

²⁵⁸ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let.* s. 196, BYSTRICKÝ, Vladimír a WASKA, Karel. *O vyhnání křížáků z Čech roku 1427* s. 26–27

²⁵⁹ HAZARD, Harry W. a SETTON, Kenneth M. *A history of the crusades. Vol. 3, The Fourteenth and Fifteenth Centuries.* s. 615

že spory o vedení křížové výpravy v roce 1427 se výrazně podílely na její porážce a i přes deklarovanou snahu se jim nepodařilo zabránit.

7. Vozová hradba a proměny vojenské taktiky

Charakteristickou vojenskou taktikou používanou husitskými vojsky proti nepříteli byla vozová hradba. Historické bádání ukázalo, že využití vozů pro boj rozhodně nebylo českým specifikem a jeho kořeny můžeme datovat až do raného středověku.²⁶⁰ Na bojištích husitských válek však tento postup našel širokého využití a výrazně se podílel na úspěších, které slavily kališnická vojska v bojích s katolickým nepřítelem.²⁶¹ Opakované porážky však vedly k tomu, že se taktika útočících vojsk proměňovala a hledaly se postupy, jak vozové hradbě efektivně čelit. Nejjednodušším postupem v takovém případě bylo od nepřítele jeho úspěšnou taktiku okopírovat a následně ji využít proti němu samotnému. O něco takového se nejspíše pokusili také účastníci křížové výpravy v roce 1427.

Hlavními prameny pro popis využití vozové hradby křížáky jsou narativní dokumenty. Vojenský řád sepsaný ve Frankfurtu totiž sice obsahuje podrobný popis požadovaného vybavení, týká se však zejména střelných zbraní a bojové vozy v něm nejsou vůbec zmíněny. Doklady o tom, že se útočící vojska cíleně připravovala využít vozové hradby ve svůj prospěch máme až v pozdějšího období po roce 1427. Jedná se například o nařízení z Norimberku, které bylo zapsané 23. dubna 1428 a hovoří o podrobnostech vyzbrojení vozů. Z textu je zřejmé, že se nejedná o vozy určené na přepravu zásob, ale jednoznačně k boji, protože ke každému je přiřazena určitá posádka mužů, s předepsaným počtem zbraní a munice.²⁶² O konstrukci vozové hradby se zmiňuje také vojenský řád z roku 1431, určený pro tažení, které vyústilo v bitvu u Domažlic. V dokumentu je doslova řečeno, že má být pány a městy zformována vozová hradba, z níž se má následně proti nepříteli vést boj.²⁶³ Zmínky o využití bojových vozů ze strany křížáckých vojsk v roce 1427 však máme až z průběhu tažení, což může ukazovat na to, že k němu došlo až na místě pod tlakem nepřítele

Snaha o zformování vozové hradby nebyla zaznamenána zdaleka všemi kronikáři, kteří se v různé formě o výpravě zmiňovali. Například Ondřej z Řezna podrobnosti střetnutí u Tachova blíže nerozebírá, podobně jako autor *Starých letopisů českých* či Aeneas Silvius Piccolomini ve své *Historii české*. První zmínku o vozech můžeme najít ve výše zmiňované

---

²⁶⁰ BIDERMAN, Jan. Vozová hradba a vojenský řád. Univerzální vzor či národnostní specifikum ve vztahu k válečnému umění? In: BAŽANT, Vojtěch a VEJRYCHOVÁ, Věra. *Kacíři, barbari, nepřátelé : odlišnost a stereotypy v pozdním středověku*. FILOSOFIA, 2016, s. 248–249

²⁶¹ DURDÍK, Jan. *Husitské vojenství* s. 114–147, BARTLOVÁ, Milena; CERMANOVÁ, Pavlína; NOVOTNÝ, Robert; SOUKUP, Pavel; BIEDERMAN, Jan et al. *Husitské století*. s. 338–340

²⁶² TOMAN, Hugo. *Husitské válečnictví za doby Žižkovy a Prokopovy* s. 187, edice textu viz KERLER, Dietrich. *Deutsche Reichstagsakten unter Kaiser Sigmund. 3. Abteilung, 1427 - 1431*. s. 165

²⁶³ BIDERMAN, Jan. Vozová hradba a vojenský řád. Univerzální vzor či národnostní specifikum ve vztahu k válečnému umění? s. 255

básni *Spruch von Beheim* od Hanse Rosenplüta. Ten hovoří o tom, že při přípravě na střetnutí s husity u Tachova mělo být nějakým moudrým mužem rozkázáno, aby se připravila na kopci vozová hradba.²⁶⁴ O využití vozové hradby se dále zmiňuje polský kronikář Jan Długosz, podle kterého v ní hledala záchranu část křižáckého vojska ve chvíli, kdy utíkala směrem od Tachova k českým hranicím.²⁶⁵ Nejpodrobnější konkrétní údaje k vozům můžeme však najít v dopise kurfiřta Fridricha pro krále Zikmunda Lucemburského po skončení výpravy. Zde Fridrich hovoří o tom, že byla před Tachovem postavena na základě vojenského řádu vozová hradba, jak bylo předtím určeno.²⁶⁶ Tato informace koresponduje s tím, co ve své básni sděluje Rosenplüt, tj. hradba byla zformována jako příprava na nadcházející vojenské střetnutí. Sám pak dodává, že radil kardinálovi a ostatním pánům, aby bez zformovaných vozů proti nepříteli radši vůbec nebojovali.²⁶⁷ Z Fridrichova tvrzení je patrná snaha po neúspěšném tažení najít pochybení na straně účastníků a stylizovat se do role rádce, jehož rady nebyly dodržovány. Zajímavý je jeho odkaz, že vozová hradba měla být zformována na základě vojenského řádu. Frankfurtský řád určený pro výpravu však nic takového neříká.

Na základě těchto pramenů lze soudit, že těsně předtím, než husitská vojska dorazila k Tachovu, se křižáci pokusili zformovat vozovou hradbu a díky tomu zlepšit svoji výchozí pozici k boji. Absence jakýchkoli zmínek o přípravě válečných vozů před zahájením tažení může nasvědčovat tomu, že se mohlo jednat o improvizovanou taktiku, aplikovanou ve chvíli, kdy se křižáci nacházeli na geograficky příhodném místě a chystali se na obranu před útočícími husity. Tato vozová hradba však nejspíše nebyla správně organizována, do boje se díky předčasnému útěku křižáckých vojsk nedostala a teoreticky mohla pouze poskytnout úkryt části ustupujících vojáků, jak se o tom zmiňuje Długosz. Nejednalo se tedy nejspíše o systematický pokus s cílem využít vozovou hradbu proti husitům, jak to můžeme sledovat kupříkladu v roce 1431.

---

²⁶⁴ HÖFLER, C. *Urkunden zur Beleuchtung der Geschichte Böhmens und des deutschen Reiches im XV. Jahrhunderte*. s. 25 „Dieweile ein weiser man bedacht / Daz man ein wagenburg slahen“

²⁶⁵ DŁUGOSZ, Jan; PLEZIA, Marianus a BACZKOWSKI, Krzysztof. *Annales seu cronicae incliti regni Poloniae. Liber undecimus. 1413-1430*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2000. s. 231

²⁶⁶ PALACKÝ, František. *Urkundliche Beiträge zur Geschichte des Hussitenkrieges vom Jahre 1419 an. I Band, Von den Jahren 1419-1428* s. 541 „Do wir als auf den bergk kamen vnd vnser volk schawten, do war des volks in den nachten davor tu rosse vnd zu fusse vnd auch der wagen domit man ein wagenburgh nach ordnung des streits gemacht solt haben, so dann bestalt vnd geordinirt war“

²⁶⁷ Tamtéž, s. 541 „vil wegk vnd das here clein worden das den Cardinal vnd andern fürsten vnd hern nach gelegenheit der sachn von den meisten gerathen wurde, nicht gen den feinden zu ziehen vnd mit jn zu streiten ane wagenburg.“

8. Závěr

Křížové výpravy proti husitům tvořily významnou součást nejen českých, ale také evropských středověkých dějin. Nebylo to sice poprvé, co došlo k vyhlášení kříže proti jiným křesťanům, ale svým rozsahem a délkou trvání je série těchto tažení výjimečná. Nově vzniknuvší husitské hnutí se v nich dokázalo opakovaně ubránit před přesilou útočících katolických sil a zajistit tak svoji existenci v samotném středu katolické Evropy. Cílem této práce bylo zpracovat jednu konkrétní křížovou výpravu a na ní ukázat, s jakými problémy se museli její iniciátoři podílet a jaké faktory hrály roli v opakovaném selhávání snah útočníků.

Má práce se zaměřila na analýzu křížové výpravy roku 1427 z několika perspektiv. Nejprve jsem se zabýval přípravou tohoto tažení, což představovalo dlouhý a komplikovaný proces. Křížová výprava musela totiž být nejen řádně vyhlášena papežem, ale také musela proběhnout mobilizace rozsáhlých vojenských a finančních zdrojů. Součástí přípravy byla také odpustková kampaň, vedená k získání dalších potenciálních bojovníků a finančních prostředků pro vedení bojů. Tato povinnost byla sice původně v gesci kardinála legáta Henryho Beauforta, ten ji však přenechal na lokálních církevních autoritách. Z toho lze vyvozovat, že tento papežský legát se spíše soustředil na politickou a diplomatickou stránku organizace výpravy, zatímco praktické povinnosti přenechával jiným. Kromě zajištění odpovídajících prostředků hrála klíčovou roli také otázka velení. Ambice stát v čele výpravy měl kupříkladu kurfiřt a markrabě Fridrich Braniborský, jenž projevoval iniciativu směřující k dalšímu tažení do husitských Čech již od počátku roku 1427. Podle organizačního řádu, sepsaném na sněmu ve Frankfurtu, se velení však měl ujmout některý z kurfiřtů ze západní části říše. Tím se nakonec stal arcibiskup Ota Trevířský. Spory mezi těmito dvěma osobnostmi, které jsem se pokusil ve své práci zachytit v samostatné kapitole, poznamenaly celý průběh výpravy a staly se jedním z hlavních faktorů její konečné porážky.

Samotný průběh tažení v roce 1427 jsem se pokusil zrekonstruovat chronologicky, na základě vydaných pramenů a sekundární literatury. Na tomto základě lze říci, že problémy započaly již při setkávání jednotek na určených shromaždištích, kdy se velká část oddílů dostavila pozdě, nebo dokonce vůbec. Následné rozpory o strategii zpomalily postup katolických vojsk, které i přes některé dílčí úspěchy dorazily před cíl výpravy, město Stříbro, se zpožděním a pouze s částí celkové síly. To dalo prostor husitským vojskům, která byla vnitřně sjednocena po dubnovém pražském převratu, k tomu, aby mobilizovala dostatečný počet sil a včas dorazila obleženému městu na pomoc. Křížáci se jim sice pokusili postavit v boji, špatná komunikace a nejednotnost však způsobily chaos, který zapříčinil ústup

katolických vojsk směrem k Tachovu. Vniveč také přišel pokus zformovat vozovou hradbu, kterému se věnuji v samostatné části práce a považuji ho za momentální improvizaci. U Tachova došlo k dalšímu pokusu křižáků se postavit postupujícím husitům, v jehož čele stál již výše zmiňovaný kardinál legát Beaufort. Ani tato snaha však neměla úspěch a po opětovných vnitřních sporech o dalším postupu došlo ke konečnému ústupu směrem za zemské hranice. Obecně lze říci, že výprava dopadla jasným neúspěchem. Ze strategického hlediska se křižákům nepodařilo vyhladit české kacíře, jak si předsevzali. Na taktické úrovni sice došlo k několika menším úspěchům, ale k osvobození Stříbra nedošlo, přičemž navíc byl po ústupu ztracen Tachov a oslabena celková pozice katolíků v českých zemích.

Tažení bylo také dalším neúspěchem v boji proti husitům, se kterým se musela katolická strana vyrovnat. Jako příklad lze uvést slova Ondřeje z Řezna, kdy se ve své *Husitské kronice* pokorně omlouvá budoucím čtenářům, že musel kvůli „pravdě“ zaznamenat do svého díla také neúspěch křížové výpravy v roce 1427: „Prosím čtenáře této kroniky, aby mi to, co tu píši, neráčili klást za vinu. Vždyť ten, kdo píše historii nebo kroniku, musí zapsat věrně i události, které jsou k hanbě, stejně jako ty, které přinášejí slávu, tak jak to známe z tradice dávných i současných autorů a jak to žádá přirozená touha po pravdě vštípená v myslích.“²⁶⁸

Závěrem tedy mohu říci, že křížová výprava v roce 1427 byla součástí obecné snahy katolické Evropy potlačit sílící husitské hnutí, ale měla řadu specifík. O její porážce rozhodly podobné faktory jako u výprav minulých a budoucích, tj. špatná koordinace, absence jednotného velení a slabá účast ze vzdálenějších částí říše. I když byly učiněny teoretické pokusy těmto problémům zabránit, opatření z velké části selhala a výprava dopadla podobně jako ostatní křížácké výboje směřující do českých zemí. V budoucnu proběhne ještě několik podobných snah postavit se husitům na válečném poli, k jejich porážce však nedojde a katolická Evropa bude donucena s nimi usednout k jednacímu stolu.

---

²⁶⁸ ZACHOVÁ, Jana; ČERNÁ, Soňa a SOUKUP, Pavel. *Husitská kronika ; Dialog o českém kacířství* s. 219

9. Seznam použitých pramenů a literatury

Prameny:

- Die Chronikem der Deutschen Städte dom 14. Bis in's 16. Jahrhundert. I., Die Chroniken der Fränkischen Städte. Nürnberg: S. Hirzel, 1862.
- DŁUGOSZ, Jan; PLEZIA, Marianus a BACZKOWSKI, Krzysztof. Annales seu cronicae incliti regni Poloniae. Liber undecimus. 1413-1430. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2000
- GEBAUER, Jan; GOLL, Jaroslav. Prameny dějin českých. Díl V = Fontes rerum Bohemicarum. Tom V. V Praze: Nákladem Nadání Františka Palackého, 1893.
- HEŘMANSKÝ, František; BLÁHOVÁ, Marie a ČAPEK, Jan Blahoslav. Husitská kronika ; Píseň o vítězství u Domažlic. Vydání II., opravené (ve Svobodě I.). Praha: Svoboda, 1979.
- HÖFLER, C. Urkunden zur Beleuchtung der Geschichte Böhmens und des deutschen Reiches im XV. Jahrhunderte. Prag: Grégr, 1865.
- KERLER, Dietrich. Deutsche Reichstagsakten unter Kaiser Sigmund. 3. Abteilung, 1427 - 1431. Gotha: F.A. Perthes, 1887
- KLOSOVÁ, Markéta; ČERNÁ, Alena M. a ČORNEJ, Petr. Staré letopisy české: (texty nejstarší vrstvy). Praha: Filosofia, 2003
- MARTÍNKOVÁ, Dana; HADRAVOVÁ, Alena; MATL, Jiří a ŠMAHEL, František. Historia Bohemica = Historie česká. Praha: KLP, 1998
- PALACKÝ, František. Urkundliche Beiträge zur Geschichte des Hussitenkrieges vom Jahre 1419 an. I Band, Von den Jahren 1419-1428. Prag: Bei Friedrich Tempsky, 1873
- PORÁK, Jaroslav a KAŠPAR, Jaroslav. Ze starých letopisů českých. Praha: Svoboda, 1980.
- THEOBALD, Zacharias; BAUMGARTEN, Siegmund Jakob a KORN, Johann Jakob. M. Zacharias Theobald's Hussitenkrieg, oder, Geschichte des Lebens und der Lehre Joh. Hussens ingleichen der böhmischen Kirche nebst einem Anhang des Böhmischem Glaubensbekenntnisses. Bresslau: Johann Jacob Korn, 1750 I
- ZACHOVÁ, Jana; ČERNÁ, Soňa a SOUKUP, Pavel. Husitská kronika ; Dialog o českém kacířství. Praha: Argo, 2020.

Literatura:

- BARTLOVÁ, Milena; CERMANOVÁ, Pavlína; NOVOTNÝ, Robert; SOUKUP, Pavel et al. Husitské století. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2014.
- BARTOŠ, František Michálek. Husitská revoluce. II., Vláda bratrstev a její pád 1426-1437
- BARTOŠ, František Michálek. Kníže Zikmund Korybutovič v Čechách. In: Sborník historický / Praha : Historický ústav ČSAV Sv. 6, (1959), s. 171–221.
- BAUM, Wilhelm. Císař Zikmund: Kostnice, Hus a války proti Turkům. Praha: Mladá fronta, 1996
- BEZOLD, Friedrich von. König Sigmund und die Reichskriege gegen die Husiten bis zum Ausgang des dritten Kreuzzugs. München: Ackermann, 1872.
- BIEDERMAN, Jan. Vozová hradba a vojenský řád. Univerzální vzor či národnostní specifikum ve vztahu k válečnému umění? In: BAŽANT, Vojtěch a VEJRYCHOVÁ, Věra. Kacíři, barbaři, nepřátelé : odlišnost a stereotypy v pozdním středověku. Praha: FILOSOFIA, 2016, s. 247–268.
- BRIDGE, Antony a KREYSOVÁ, Marie. Křížové výpravy. Vydání v LEDA spol. s.r.o. třetí. Voznice: Leda, 2019.
- BYSTRICKÝ, Vladimír a WASKA, Karel. O vyhnání křížáků z Čech roku 1427: (husitské vítězství u Stříbra a Tachova). Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1982
- BYSTRICKÝ, Vladimír. Západní Čechy v husitských válkách. České Budějovice: Veduta, 2013.
- ČERNUŠÁK, Tomáš. Papežství a české země v tisíciletých dějinách. Praha: Academia, 2017
- ČORNEJ, Petr. Tajemství českých kronik: cesty ke kořenům husitské tradice. 2., rozš. a přeprac. vyd., v Pasece 1. Praha: Paseka, 2003.
- ČORNEJ, Petr. Velké dějiny zemí Koruny české. Sv.V., 1402-1437. 2. revidované vydání. Praha: Paseka, 2010
- ČORNEJ, Petr. Vnímání husitství v české moderní a postmoderní společnosti. Online. Acta Universitatis Carolinae. Historia Universitatis Carolinae Pragensis. 2013, roč. 53, č. 1, s. 28
- DURDÍK, Jan. Husitské vojenství. 2., upr. a dopl. vyd. Praha: Naše vojsko, 1954

- FRANKENBERGER, Otakar; LÍBAL, Dobroslav. Husitské válečnictví po Lipanech: vývoj husitského válečnictví po skončení husitské revoluce a jeho význam pro válečnictví vůbec. Vydání I. Praha: Naše vojsko, 1960.
- GRYGIEL, Jerzy. Zygmunt Korybutowicz: litewski książę w husyckich Czechach (ok. 1395-wrzesień 1435). Kraków: Avalon, 2016.
- HAZARD, Harry W. a SETTON, Kenneth M. A history of the crusades. Vol. 3, The Fourteenth and Fifteenth Centuries. Wisconsin: Univ. of Wisconsin Press, 1975
- HOLMES, G. A. Cardinal Beaufort and the Crusade against the Hussites.. The English historical review. 1973, roč. 88, č. 349, s. 721–750.
- HÖSLINGER, Anton; HRUZA, Karel; HALTRICH, Martin; PETRÁŠEK, Jiří; TRAXLER, Christina et al. Gotteskrieger: der Kampf um den rechten Glauben rund um Wien im 15. Jahrhundert. Klosterneuburg: Stift Klosterneuburg, [2022].
- HOUSLEY, Norman. The Later Crusades 1274-1580. Oxford University Press, 1992.
- HOUSLEY, Norman. Contesting the Crusades, Malden – Oxford – Carlton, 2006.
- HOUSLEY, Norman. Religious Warfare in Europe 1400-1536. Oxford: Oxford University Press, 2008
- HOUSLEY, Norman. "Explaining defeat: Andrew of Regensburg and the Hussite crusades" In: BALARD, Michel a Z. KEDAR, Benjamin (ed.). Dei gesta per Francos: Études sur les croisades dédiées à Jean Richard. Routledge, 2016. s. 87–95
- HOUSLEY, Norman. Aeneas Silvius Piccolomini, Nicholas of Cusa, and the Crusade: Conciliar, Imperial, and Papal Authority. Online. Church history. 2017, roč. 86, č. 3, s. 643–667
- HOUSLEY, Norman. Reconfiguring the fifteenth-century crusade. London: Palgrave Macmillan, 2017.
- JEFFERSON, John. Crusade and Frontier. Akademia Ignatianum, WAM., 2017. s. 34–50
- JENSEN, Kurt Villads; JENSEN, Carsten Selch a JENSEN, Janus Møller (ed.). Fighting for the Faith - The Many Crusades. Centre for Medieval Studies, Stockholm University, 2018. nebo nejnověji CARR, Mike; RACCAGNI, Gianluca a CHRISSIS, Nikolaos G. (ed.). Crusading Against Christians in the Middle Ages. Cham: Palgrave Macmillan, 2024.

- JURITSCH, Georg. Der dritte Kreuzzug gegen die Husiten (1427): Ein Beitrag zur Geschichte Kaiser Siegmunds und des Königreiches Böhmen. Prag: F. Tempsky, 1900.
- KALOUS, Antonín. Plenitudo potestatis in partibus?: papežští legáti a nunciové ve střední Evropě na konci středověku (1450-1526). Brno: Matice moravská, 2010.
- KRAUS, Arnošt Vilém. Husitství v literatuře, zejména německé. Část I., Husitství v literatuře prvních dvou století svých. V Praze: Nákladem České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1917. s. 62–63
- KUFFNER, Hanuš. Husitské vojny v obrazech: sbírka 59 mapek a plánů k dějinám válek i válečnictví husitského se stručným výkladem zobrazených dějů. Praha: nákladem vlastním, 1907 s. 36–37
- KUTNAR, František a MAREK, Jaroslav. Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví: od počátků národní kultury až do sklonku třicátých let 20. století. 2. přeprac a dopl. vyd. Česká historie. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997.
- MARIN, Olivier. Histoires pragoises. Les chroniqueurs français devant la révolution hussite. Francia. Forschungen zur westeuropäischen Geschichte. 2007, roč. 34, č. 1, s. 39 - 63.
- MAYER, Hans Eberhard a KNAP, Jiří. Dějiny křížových výprav. Praha: Argo, 2013
- MONNET, Pierre. *Karel IV: evropský císař*. Praha: Univerzita Karlova, Karolinum, 2023.
- NODL, Martin. Praha 15. století: konfliktní společenství. Praha: Univerzita Karlova, Nakladatelství Karolinum, 2023
- NOWAKOWSKI, Paweł. Whether a True Christian May Wage War: Hussite Polemics About Just War. In book: Holy War in Late Medieval and Early Modern East-Central Europe. : Akademia Ignatianum. 2017, s. 173–182.
- PALACKÝ, František. Dějiny národu českého. Sedmnácté souborné vydání, v Ottově nakladatelství první. Praha: Ottovo nakladatelství, 2017. svazek III.
- PITRO, Martin; VOKÁČ, Petr a MEDEK KOPANINSKÝ, Ivo. Průvodce husitskými válkami: 1419-1437 : české země ve stínu kalicha. Praha: Euromedia Group
- POLÍVKA, Miloslav. Přípravy vojenských kontingentů města Řezna na tažení do Čech proti husitům. Mediaevalia Historica Bohemica. 1993, roč. 3, s. 253–266.

- RANDÁK, Jan. V záři rudého kalicha: politika dějin a husitská tradice v Československu 1948-1956. Praha, Nakladatelství Lidové noviny, 2015.
- RILEY-SMITH, Jonathan Simon Christopher. The Oxford history of the Crusades. Oxford: Oxford University, 2002
- SOUKUP, Pavel a SVÁTEK, Jaroslav. Křížové výpravy v pozdním středověku: kapitoly z dějin náboženských konfliktů. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2010.
- SOUKUP, Pavel. Preaching the Cross against the Hussites, 1420-1431. s. In: BALOUP, Daniel a SÁNCHEZ MARTÍNEZ, Manuel. Partir en croisade à la fin du moyen âge: financement et logistique. Toulouse: Presses universitaires du Midi, 2015.
- SOUKUP, Pavel. 11.7.1412 - poprava tří mládenců: odpustkové bouře v Praze. Praha: Havran, 2018.
- SOUKUP, Pavel. Kolik bylo křížových výprav proti husitům? Papežská autorita a její uplatnění ve válce s herezí. Český časopis historický 2023, roč. 121, č. 4, s. 1015–1045.
- STUDDT, Birgit. Papst Martin V. (1417-1431) und die Kirchenreform in Deutschland. Köln: Böhlau, 2004.
- SVÁTEK, Jaroslav. Jean de Wavrin, Jean de Stavelot et d'Autres "Bourguignons" à la deuxième croisade contre l'hérésie des "Praguois" en 1421. Neuchâtel: Centre européen d'études bourguignonnes, 2020.
- ŠMAHEL, František. Husitská revoluce. 3, Kronika válečných let. 2. vyd., v Karolinu 1. Praha: Karolinum, 1996
- ŠMAHEL, František. Česká hereze v evropské politice 1420-1431. In: Husitské Čechy: struktury, procesy, ideje. Česká historie. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 369–382.
- ŠMAHEL, František. Pražská města od převratu roku 1427 do konce vlády Jiřího z Poděbrad. In: Husitské Čechy: struktury, procesy, ideje. Česká historie. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 90–93
- ŠMAHEL, František. Návraty k pramenům: studie k počátkům husitského Tábora. Praha: Argo, 2021.
- ŠTAIF, Jiří. František Palacký: život, dílo, mýtus. Praha: Vyšehrad, 2009

- TITZ, Karel. Ohlasy husitského válečnictví v Evropě: (příspěvky romanistovy). Praha: Československý vědecký ústav vojenský, 1922
- TOMAN, Hugo. Husitské válečnictví za doby Žižkovy a Prokopovy: příspěvek k dějinám vzdělanosti české v XV. století na základě zkoumání míst i pramenů. V Praze: nákladem Jubilejního fondu Král. České společnosti nauk, 1898.
- TYERMAN, Christopher. The Invention of the Crusades. New York, Palgrave Macmillan, 1998.
- WHELAN, Mark. Between Papacy and Empire: Cardinal Henry Beaufort, the House of Lancaster, and the Hussite Crusades.. The English Historical Review. 2018, roč. 133, č. 560, s. 1–31